

VARUSTAMO-HANKKEEN LOPPURAPORTTI

SISÄLLYSLUETTELO

1. TAVOITTEET
2. TUOTOKSET
3. OHJAUSRYHMÄ
4. TELAKKAPAJA
5. KOULUTUS- JA TYÖELÄMÄTULKKI
6. TELAKKATOIMINTAMALLI

7. APPLIKAATIO

8. VAKIINNUTTAMINEN

9. OSALLISTUNEET

10. PÄÄTTÖSEMINAARI

11. TUTKIMUSOSUUS

1. TAVOITTEET

Varustamo -hankkeen tavoitteena on mahdollistaa uusia joustavia ja välittömiä avauksia tukea tarvitseville nuorille opintojen, opintojen keskeyttämisen tai vaikeasti työllistyvien nuorten ammattiin valmistumisen yhteydessä.

Hankkeessa hyödynnetään mukana olevien organisaatioiden tarjoamia mahdollisuuksia pilotoimalla uusia joustavia, rajapintoja yhdistäviä mahdollisuuksia ja ratkaisuja.

Hankeverkoston muodostavat Keski-Pohjanmaan ammattiopisto, ammattiopisto Luovi ja Kokkotyö-säätiö kevääseen 2021 saakka.

2. TUOTOKSET

Kehitetty, pilotoitu ja kuvattu Telakka-paja-malli

Kehitetty, pilotoitu ja kuvattu Telakka toimintamalli

Kehitetty, pilotoitu ja kuvattu koulutus- ja työelämätulkkimalli

Tutkimus toiminnan vaikuttavuudesta. Keskeinen tulos hankkeessa on yhteistyön kehittyminen eri organisaatioiden välillä, jotta voidaan luoda ja ottaa käyttöön uusia toimintamalleja ja ratkaisuja nuorten tukemiseksi. Tutkimuksellinen ote on käytössä hankkeen alusta saakka hankkeen toimien arvioimiseksi ja vakiinnuttamisen tehostamiseksi. Keskeistä on asiakkaiden kuuleminen ja osallisuuden lisääminen yksilöllisten polkujen, tukitoimien ja ohjauksen toimenpiteiden räätälöinnin yhteydessä. Keskeisenä tuotoksena on laatia alueellinen toimiva uusi malli, joka edistää nuorten osallisuutta sekä työllistymistä.

3. OHJAUSRYHMÄ

Pia Fraktman, Kokkolan kaupunki, puh.joht.

Läsnäolo-oikeus: Marko Muotio,

rahoitusasiantuntijaksi, Keski-Suomen elinkeino, ympäristö ja liikennekeskus

Riitta Rauhala Luovi

Sanna-Mari Levijoki, Työllisyyspäällikkö Kokkolan kaupunki

Sirkku Purontaus, Keski-Pohjanmaan ammattiopisto

Anu Haapasalo, Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä

Toimijat:

Marika Ahola, Jaana Haapasalo, Salla Taskila, Keski-Pohjanmaan ammattiopisto

Lasse Hannula, Kati Kinnunen, Luovi

Anne Eteläaho, Kpedu, siht.

Tuula Paavola-Ylitalo, Kpedu

4. TELAKKAPAJA

Telakkapaja Kokkotyö-säätiölle myöhemmin Kpedulle

Hankkeen tavoitteena on kehittää matalan kynnyksen ryhmämuotoinen palvelu tukea tarvitseville nuorille ja muille NEET-tyyppisille nuorille, mukana on voinut olla Kokkotyö-säätiön, Luovin, Kpedun ja etsivän nuorisotyön nuoria.

Kokkotyö-säätiö toteutti tätä yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Myöhemmin toiminta siirtyi Kpedun asuntolaan.

Muut hankeorganisaatiot ohjaavat nuoria telakkapajalle ja sieltä ohjataan nuoria muihin hankkeen toimenpiteisiin.

Opiskelijoiden osalta kyseessä on mahdollisuus pohtia omia vahvuuksia ja etsiä uutta suuntaa elämälle, keskeyttämisen sijaan on mahdollisuus taukotoimintaan ja silti palvelujärjestelmässä kiinnipysyminen ennen seuraavaan vaiheeseen siirtymistä. Muiden nuorten kohdalla kyseessä on pajatoiminnasta poikkeava intensiivinen ohjauksellinen ryhmätoiminta.

Toiminta tukee osallistujien itseohjautuvuuden kehittymistä, kasvattaa valmiuksia ja motivaatiota seuraavien askeleiden ottamiseksi. Tavoitteena onkin nuorten syrjäytymisen ja väliinputoamisen ehkäisy. Kunkin organisaation asiakkaita varten pilotoidaan yhteinen telakkapaja, jossa on tarjolla ohjaava työntekijä Luotsi, joka auttaa asiakkaita löytämään uusia joustavia ratkaisuja kiinnittymään jatkossa osaksi yhteiskunnan rakenteita ja osallisuutta. Jakson alussa kartoitetaan tuen tarve ja suoritetaan arviointi sekä laaditaan suunnitelma tuen tarpeesta ja toteuttamistavasta tuki voi olla pienryhmäohjausta tai itsenäistä työskentelyä. Käsiteltäviä teemoja voivat olla oman toiminnan ohjaus, motivaation ylläpito, taloustaidot sekä mielenterveyden tukemiseen liittyvät taidot.

Hankkeen päämääränä on myös vahvistaa osallistujien olemassa olevia voimavaroja ja osaamista, parantaa sosiaalista toimintakykyä polulla kohti koulutusta tai työelämää.

TOIMINTA

TELAKKAPAJA

KOKKOTYÖ-SÄÄTIÖLLÄ

Kenelle?

Mukana voi olla KPEDU:n, Luovin, Kokkotyö-säätiön ja Etsivän nuorisotyön nuoria:

- Opiskelijat, jotka ovat vaarassa keskeyttää ammatilliset opinnot
- Muut työelämän ja opiskelun ulkopuolella olevat, Telakkapajan toiminnasta hyötyvät nuoret

Sijainti?

- Kierrätysmyymälä Kokoon Shop & Cafen yläkerrassa, Kaarlelankatu 6 (II kerros)

KPEDU

Anne Eteläaho
Projektipäällikkö, Varustamo-hanke
044 725 0106

Tuula Paavola-Yliitalo
Koulutus- ja työelämäntulkki,
Varustamo-hanke
040 808 5013

Kokkotyö-säätiö

Marika Ahola
Telakkapajan luotsi, Varustamo-hanke
040 547 9925
marika.ahola@kokkotyo.fi

<http://www.kpedu.fi/kampanjat/varustamo>

<http://www.kokkotyo.fi/projects/varustamo-hanke>,
Varustamo-hanke 3/2019 – 6/2021

TELAKKAPAJA

KOKKOTYÖ-SÄÄTIÖLLÄ

Mitä?

- ▶ Telakkapajan toiminta on osa opiskelunvalmiuksia tukevia opintoja
- ▶ Ohjaava työntekijä Luotsi auttaa ja tukee nuoria etenemään mm. takaisin opintoihin tai kuntoutukseen
- ▶ Luotsin työparina toimii Varustamo-hankkeen koulutus-/työelämäkulki
- ▶ Tuki voi olla pienryhmäohjausta ja/tai itsenäistä työskentelyä
- ▶ Pajalla nuoret voivat pohtia omia vahvuuksiaan ja etsiä uutta suuntaa elämälleen
- ▶ Käsiteltäviä teemoja voivat olla oman toiminnan ohjaus, motivaation ylläpito, taloustaidot sekä mielensterveyden tukemiseen liittyvät taidot
- ▶ Toiminnan jälkeen voidaan suoritteet hyväksi lukea osaksi opintoja
- ▶ Pajalla voi olla korkeintaan puoli vuotta

Varustamo-hanke
3/2019 – 6/2021

<http://www.kpedu.fi/kampanjat/varustamo>

<http://www.kokkotyo.fi/projects/varustamo-hanke/>

Toiminta käynnistyi Kokkotyö-säätiöllä ja Säätiön konkurssin jälkeen toiminta siirtyi Kpedulle

Varustamo-hankkeen Telakkapajan asiakkaat ajalla 1.3.2019 – 18.5.2021

Kokkotyö-säätiö ja Kpedu

(toiminnassa tauko 1.5.20 – 23.8.20)

Koko hankeaikana asiakkaita 43 (miehiä 25, naisia 18)

Toiminnan päättäneitä 31

Koko hankeajan Ikäjakauma

Alle 25 v. 37 henk.

25 – 29 v. 3 henk.

30 – 54 v. 3 henk.

Koulutusalat

- 2 kiinteistö
- 4 datanomi/tieto- ja viestintätekn.
- 4 elintarvike
- 2 merkonomi/liiketoiminta
- 2 ict
- 1 logistiikka
- 1 tekninen suunnittelu
- 4 tarjoilija
- 2 lähihoitaja
- 1 hiusala
- 5 pintakäsittely
- 4 kokki
- 2 Valma
- 3 henk. säätiöltä (kuty, terapia)
- 1 nuoriso- ja yhteisöohjaaja
- 1 ei opiskelija (vammaispalvelun asiakas)
- 2 puuala
- 2 media-ala

Heidän sijoittumisensa:

12 takaisin oman alan ammatillisiin opintoihin

kaksi jatkaa koulun tukitoimien piirissä, tilanne avoin heidän kohdallaan

yksi armeijaan

yksi eronnut koulusta ja työllistynyt

viisi sairaslomalle

yksi kuntoutustuelle/määräaikainen työkyvyttömyyseläke (oppisopimusopiskelija, ei saanut tutkintoa valmiiksi)

kaksi eronnut ammatillisista ja siirtynyt Kpedun Valmaan

yksi Valmasta ammatilliseen

kaksi opiskelemaan Luovin Valmaan (toinen ollut Kokkotyö-säätiöllä terapiatyössä, toinen vammaispalvelun asiakas)

yksi muuttanut Tampereelle ja jatkanut alan opintoja siellä

yksi vaihtanut alaa kpedussa

yksi Kokkotyö-säätiöltä TYP:n palveluihin

yksi jatkanut Kokkotyö-säätiöllä valmennuksessa (myöh. työhön)

Kokkotyö-säätiö sr asetettiin konkurssiin 8.2.2021, ja säätiön sekä Telakkapajan toiminta päättyi 22.2.2021. Luotsin työsuhde säätiöllä päättyi 22.2.2021.

Varustamo-hankeeseen haettiin muutosta, joka on hyväksytty. Kpedu hallinnoi hanketta ja Telakkapajan toiminta on siirtynyt 8.3.21 alkaen Ammattikampukselle hankkeen loppuajaksi 31.12.21 saakka. Marika Ahola on kpedulla projektityöntekijä / Luotsi ajalla 8.3.2021 - 31.12.2021.

(Marikalla viimeinen työpäivä 22.4.2021) Luotsi päivittää parhaillaan näiden 11:n asiakkaan tilannetta. Uusia asiakasohjauksia Telakkapajalle on vireillä. Telakkapaja toimii Ammattikampuksen asuntolan alakerrassa.

Tämä tilanne oli 30.4.2020 ennen Marika-luotsin lomautusaikaa //Koronaepidemian takia 18.3.2020 jälkeen tapahtunut asiakkaiden ohjaus/tukeminen on toiminut etänä. Yksi asiakas on ollut 1 pv/vko henk.koht. ohjauksessa Telakkapajalla. Asiakkailla on sekä opintoihin että henkilökohtaiseen elämäänsä liittyviä haasteita/suunnitelmia, joita kesä 2020 tuo mukanaan. Asiakkaiden elämänhallintaa on tuettu ja pyritty ohjaamaan heitä eteenpäin mahdollisimman hyvin etäohjauksesta ja koronatilanteesta huolimatta.

Keväällä päättäneiden kanssa on käyty läpi hankkeen toimintojen arviointia ja täytetty hankkeen lopetuslomake. Tavoitteena oli n. puolen vuoden jakso Telakkapajalla, mikä on asiakkaiden kohdalla pääosin täyttynyt. Heidän tilanteensa on tarkistettu ja heidät on saattaen vaihdettu seuraaville poluille. Tarvittaessa he voivat palata hankkeeseen, mikäli esim. riski syrjäytymiseen kasvaa.

(Luotsin lomautus ajalla 4.5. – 31.7.20).

Jaana Haapasalo

26.4. Ohjaajan vaihtuminen, Telakka-pajalla Jaana Haapasalo

- jatkaa nuorten kanssa aloitettua työtä kevät lukukauden loppuun

- tutustuu hankkeeseen ja sen toimintaan sekä yhteistyötahoihin
- aamupala tarvikkeet Kpedun keittiöltä pajalle, tehdään yhdessä aamupala

12.4. Oppilaitos siirtyy etäopetukseen

- yhteydenpito etäyhteyksillä nuoriin Teams, puhelut, What's app.

Nuorilla on työajan puitteissa mahdollisuus saada keskustelu apua, ohjausta ongelmiin milloin tahansa.

Asiakkaat ovat saaneet yksilö-, etä- ja ryhmäohjausta:

Yksilö- ja etäohjaus: Telakkapajalla, kotikäynnit, Teams, puhelut, viestit/whatsapp-viestit, discord-alustan harjoittelua

Ryhmäohjaus:

- Kiitollisuus-tehtävä; asiat ja ihmiset, joista olen kiitollinen (Hyvän mielen tehtäväpakki ammattilaisille)
- Oman talouden hallinta (Takuu-säätiön materiaalia)
- Minä pala palalta -tehtävä (Hyvän mielen tehtäväpakki ammattilaisille)
- Selviytyjän purjeet (Suomen Mielenterveysseura)
- Joulukorttiaskartelua
- Käynti Taito Shop Kankurissa
- Kpedu Tulevaisuuden osaajaksi - virtuaalimessut
- Joulukahvit Telakkapajalla
- Käynti Suomalaisessa Kirjakaupassa
- Luotsi on tehnyt tiivistä yhteistyötä nuorten verkoston kanssa, mm. tapaamiset Telakkapajalla, koululla, Pietarsaassa Tupiksella, nuoren kotona, Teams-yhteydellä. Lisäksi puhelut, s-postit ja viestit/wa-viestit. Nuorten verkostoa ovat mm. opettajat, opinto-ohjaajat, kuraattorit, kouluterveydenhoitajat, Varustamon koulutustulkki, Tukipolku-hankkeen nivelohjaaja, tukihenkilö, psyk.poliklinikan kuntoutusohjaaja ja lääkärit, Ulkomaalaistoimiston sosiaalityöntekijä, Nuotti-valmentaja, nuoren huoltaja.
- Kasvatustieteen opiskelija Marjo Byskata suoritti Kokkotyö-säätiöllä harjoittelujaksoaan, ja hän oli mukana Telakkapajan ohjaustoiminnassa syys-lokakuussa.
- Tutustuminen säätiön työosastojen toimintaan (erityisesti uudet asiakkaat)
- Tutustumiskierros ammattikampuksen koulutusalojen osastojen toimintaan
- Tutustuminen remontoituun Kokkolan kaupungintaloon ja sen palveluihin avoimien ovien päivänä
- Smoothien tekoa Telakkapajalla

- Koronaepidemian takia oheiset tälle keväälle suunnitellut/sovitut ryhmävalmennukset jäivät toteutumatta.
- LogoArt –taideterapia
- Mindfulness –ryhmävalmennus
- Liikunnallinen yhteisharjoitus ja ravitsemusluento / Carita G-T
- Aamu/välipalaostokset Telakkapajalle Halpa-Hallista: ostosten ja sos. tilanteessa toimimisen harjoittelua
- Museokäynnit asiakkaiden kanssa (Kokkola 400 näyttely ja ITE-museo: Seascapes näyttely)
- Lautapeliä pelailua
- Ystävänpäiväkorttien askartelu
- Ostoksilla käynti. Tuettu itsenäistä suoriutumista omista ostoksista
- tiivis yhteistyö asiakkaiden verkostotoimijoiden kanssa, sekä projektipäällikön, koulutustulkin, Kpedun Tukipolku-hankkeen nivelohjaajan ja Nuotti-valmentajan kanssa
- Toiminnan-, luotsin työsuhteen-, kalusteiden- ja tila-asioiden suunnittelua projektipäällikön kanssa liittyen Telakkapajan jatkumiseen Kpedun toimintan

Markkinointia ja toiminnan kehittämistä:

- Hankkeen esittelyvideon Telakkapaja-osuuden sisäkuvaus
- Telakkapaja-osuuden ulkokuvaus. Valmis Varustamo-hankkeen esittelyvideo esitettiin 24.9. OPH:n Vaikutu! -verkko-seminaarissa.
- Hankkeen ja Telakkapajan esittely vieraille, opettajat ym. toimijat Luovin eri toimipaikoista ja OSAO:lta tutustuivat Telakkapajaan.
- verkkokoulutus: Ajankohtaista opiskeluhuollosta / AVI, Kpedu ja K-P:n kesäyliopisto
- vastattu tutkija Jukka Vehviläisen kyselyyn, Varustamo-hankkeen väliarviointi
- verkkokoulutus: Vaikutu! – Valtakunnallinen levittämisseminaari. Esitelty Varustamo-hanketta esittelyvideon avulla, ja Telakka-toimintamallin esittely / Teematupa 4: Eriyisen tuen opiskelijoiden ohjaus sujuvissa siirtymissä
- Teams-haastattelu: tutkija Jukka Vehviläinen haastatteli luotsia / Telakkapajan vakiinnuttaminen ja levittäminen
- Hyvinvointi virtaa -tapahtuma: esitelty Kpedun Ammattikampuksen Närvilänkadun toimipaikan opiskelijoille hanketta ja Telakkapajaa
- Hyvinvointi virtaa -tapahtuma: esitelty Kpedun Hyvinvointikampuksen toimipaikan opiskelijoille hanketta ja Telakkapajaa
- Varustamo-hankkeen ohjausryhmän Teams-kokous: Telakkapajan toiminnan esittely
- Esitelty hanketta ja Telakkapajaa Kokkotyö-säätiön opiskelijaharjoittelijoille (sosionomi- ja lähihoitajaopiskelijat)
- Yhteistyöpalaveri/ Telakkapajan luotsi, Kokkotyö-säätiön Nuorten
- työtoiminnan ohjaajat, Etsivä nuorisotyön toimijat

- Teams-palaveri / Varustamo-hankkeen toimijat, 2.12. seminaariesityksen suunnittelua
- Zoomi-hankkeen (OPH, Saku ry) verkkokoulutus ”Ohjaus sujuvien siirtymien tukena”, aiheena Rajat ylittävä yhteistyö ja toimintamallit ohjauksessa: Varustamo-hankkeen toimijat esittelivät hanketta ja toimintamalleja.
- aktiivisesti osallistunut kokouksiin projektipäällikön ja muiden hanketoimijoiden kanssa (korona-aikana Teams-palaverit proj.pääll.kanssa)
- Yhteistyökokous Kaarlelankadun yksikön valmentajien kanssa
- osallistunut n. 2 krt/kk Kokkotyö-säätiön Kokkolan valmennustiimin (KOVA-tiimi) kokouksiin, sekä yksilövalmentajien tiimikokoukseen
- Varustamo-hankkeen ja Telakkapajan esittely vieraille Raudaskylän kristilliseltä opistolta (Työvalmennuksen EAT:n opiskelijoita, mm. Työpajojen työvalmentajia, ohjaajia, ammatillisia opettajia/erityisopettajia)
- Osallistunut Kaarlelankadun yksikön osastopalaveriin hankkeen koulutustulkin kanssa: koulutustulkkaukset ja Telakkapaja -infot yksikön valmentautujille ja työvalmentajille.
- asiakkaat ovat saaneet Telakkapajassa ohjausta sekä yksin että ryhmänä
- Telakkapajalle on hankittu mm. kansioita, vihkoja, kyniä, muistilappuja yms. materiaaleja opiskelijoita varten
- hankittu elintarvikkeita terveellisiä välipaloja varten
- Asiakkaiden aktivointiin liittyvä toiminta hankesuunnitelman mukaisesti: Tarkoituksena on innostaa nuoria liikkumaan ja pitämään itsestä huolta terveellisten elintapojen avulla: Tarjous 30.1.20 / Nuorten vahvuuksien tukeminen liikunnan ja elintapojen seurannan avulla / Carita Gustafsson-Tuhkunen, työterveyshoitaja, TtM, PT.
- proj. päällikkö hyväksynyt
- Ohjelma sisältää:
- henkilökohtaisen käynnin valmentajan konsultaatiossa. Käynti sisältää Inbody-kehonkoostumusmittauksen. Suulliset ohjeet liikuntaohjelman toteuttamiseen sekä terveelliseen ravitsemukseen.
- Yhteisharjoitus esim. kuntosalilla, tutustuminen lähiliikuntapaikan liikuntamahdollisuuksiin tai muuta liikuntaa toiveiden mukaan
- Luento (1,5 h) ravitsemukseen tai terveellisiin elintapoihin liittyen
- henkilökohtaiset vastaanottokäynnit ovat toteutuneet kuuden (6) Telakkapajan asiakkaan kohdalla tammikuussa ja maaliskuussa 2020. Asiakkaat ovat olleet tyytyväisiä käynteihinsä, ja he kertovat saaneensa hyviä ohjeita liikkumiseen ja terveelliseen ruokavalioon.
- Liikunnallinen yhteisharjoitus ja ravitsemusluento siirtyivät syksyyn koronatilanteen takia.

Osallistujien rekrytointi, tukeminen ja arviointi

- asiakasohjaukset kpedulta ja säätiöltä
- tiivis yhteistyö hanketoimijoiden, opettajien, kuraattoreiden, terveydenhoitajan ja säätiön toimijoiden, erityisesti Nuorten työpajatoiminnan, valmentajan kanssa.
- kolme nuorta valmentautujaa Kokkotyö-säätiöltä ovat osallistuneet Varustamon/Telakkapajan toimintaan ja hyötynyt siitä. Yhteistyötä on tehty nuorten yksilövalmentajien, hankkeen koulutustulkin sekä hankkeen Luovin opintoluotsin kanssa. Toimijat ovat yhteistyössä selvittäneet ja toteuttaneet eri tapoja nuorille, jotta asiakkaat löytävät heille itselleen soveltuvan koulutuspolun (esim. tutustumiskäynnit hankkeen Luovin pienryhmään Kpedulla, keskeytyneiden opintojen tilanteen selvitys).
- tukeminen yhteishakuasioissa
- tukeminen Kelan asioissa (esim. kuntoutusraha, toimeentulotuki)
- Walmu-alkuarviointi ja tavoitteiden asettaminen uusien aloittaneiden asiakkaiden kanssa
- välittänyt asiakkaille oppilaitospastorin tukiviestin koronatilanteeseen liittyen
- ohjaus/tukeminen koronatilanteessa: whatsapp, puhelut, s-posti. Muutama verkostopalaveri Teamsin kautta.
- keväällä päättäneiden kanssa hankkeen toimintojen arviointi ja lopetuslomake hankkeessa

Hankkeessa havaittua Marika Aholan haastattelu:

- Hyväksi koetut/havaitut asiat

o Hanke-toimintamuotona on joustavaa, siinä voidaan kokeilla erilaisia asioita ja toimintaa voidaan kehittää

o Pajan sijainti keskellä kaupunkia ja lähellä koulua, joten opiskelijoiden on helppo tulla. Telakkapaja on matalan kynnyksen paikka, eikä ole tullut vastaan tilanteita, että sinne ei olisi paikan vuoksi uskallettu tulla

o Yhteistyö koulun kanssa on ollut hyvää ja nuoria on ohjautunut pajalle hyvin, jopa enemmän kuin on voitu kunnolla vastaanottaa

o Telakkapaja on osoittautunut paikaksi, jossa voi pohtia mitä haluaa tehdä

o Hyvää oli, kun nuorten työpaja oli lähellä ja yhteistyö oli tiivistä. Nuoret tutustuivat toisiinsa ja ryhmätoimintaa pystyi järjestämään yhdessä

Yhteenveto: Tärkeää, että paja on helposti saavutettavissa, siellä on mahdollisuus pohtia elämän suuntaa, yhteistyö oppilaitosten kanssa toimii, muita nuorten käyttämiä toimintoja olisi lähellä ja muita nuoria olisi lähellä yhteistyötä ja sosiaalisten suhteiden rakentamista ajatellen.

Haastavaksi koetut asiat

o Kun nuori tulee pajalle, koulu on joskus nostanut ”kädet pystyyn” hänen kanssaan, ja nuori vain ojennetaan Luotsille. Tärkeää, että Luotsi saa tiedon, millaisia haasteita koulu on jo kohdannut ja tieto millaiset asiat eivät ole toimineet, jotta Telakkapajalla tiedetään toimia toisin

o Nuorille on vaikeaa osallistua ryhmätoimintaan pajan ulkopuolella, pajalta pois lähteminen on nuorille kynnys – pajalla he kyllä pystyvät olla pienryhmänä

o Korona ja lomautus on hidastaneet tavoitteiden toteutumista Varustamo-hanke Telakkapaja

o Pitkään työttömänä olleiden tukeminen, koska heitä ei ole ohjautunut Telakkapajalle

▪ Kuitenkin:

o Kokemuksen mukaan työtön nuori hyötyy ehkä enemmän nuorten työpajatoiminnasta ja työtoiminnasta, sillä kuntoutuvat siellä enemmän. Opiskelijastatuksella olevat hyötyvät enemmän Telakkapajasta.

o Jos paljon keskeytyneitä opintoja, niin kynnys lähteä opiskelemaan on korkea. Työttömien nuorten kohdalla koulutustulkin rooli onkin tärkeä ja se pitäisi saada pysyväksi palveluksi nuorille ja aikuisille!

o Pienryhmätoiminnan toteuttamisessa on kehittämistarvetta. Telakkapajan nuorilla on ollut mm. ahdistusta, masennusta ja sosiaalisten tilanteiden pelkoa, mitkä ovat haastaneet ryhmätoiminnan toteuttamista

o Telakkapajalle on myönnetty rahoitus, jossa rahaa on myönnetty esimerkiksi nuorten aktivointiin, materiaalikuluihin ja asiantuntijapalkkioihin. Korona sotki kuitenkin suunnitelmia, mahdollisuudet toteuttaa suunniteltua ohjelmaa eivät ole samanlaiset. Tämä haastaa suunniteltua budjettia ja erityisesti mahdollisuuksia toteuttaa ohjelmaa.

Yhteenveto: Tärkeää, että nuorten haasteet osallistua ulkopuoliseen ryhmätoimintaan huomioidaan ja ryhmätoimintaa toteutettaisiin nuorille sopivalla tavalla tarpeen mukaan. Lähettävältä taholta tuleva tuki siirtymisvaiheessa on tärkeää, tieto millaisia haasteita koulu kohdannut ja tieto millaiset asiat eivät ole toimineet, jotta Telakalla tiedetään kokeilla toisenlaisia toimia.

• Nuorten suhtautuminen Telakkapajaan

o Nuoret ovat suhtautuneet Telakkapajaan hyvin, sinne on ollut helppo tulla o Ovat moittineet pientä tilaa ja hitaita koneita

o Ovat kokeneet, että Luotsin kanssa on helppo puhua, kun hän oikeasti kuuntelee ja hänellä on aikaa olla ja kuunnella, pysähtyä nuoren asioihin

o Nuoret ovat kokeneet saavansa keskusteluapua ja helpotusta kaaokseen, kun Wilmassa on ollut vain poissaoloja, ja kaikki ”huutavat” tekemättömistä asioista. Nuoret ovat kokeneet, että Telakka-pajalla he ovat voineet pysähtyä ja nollata tilanteen sekä tehdä suunnitelman

Yhteenveto: Tärkeää, että pajalle on helppo tulla ja Luotsin kanssa on helppoa keskustella ja Luotsilla on riittävästi aikaa pysähtyä nuoren asioiden äärelle. On hyvä, että nuorilla on paikka, missä he voivat rauhassa laatia suunnitelman kesken jääneiden asioiden hoitamiseksi. Varustamo-hanke Telakkapaja

- Nuorten tarvitsema/kaipaama tuki

o Nuoret tarvitsevat paljon tukea, että opinnot etenisivät. Heidän kanssaan on selvitetty rästiopintoja opettajilta ja opinto-ohjaajilta, ja nuoret ovat tarvinneet tukea opintojen suorittamiseen. Nuorten kanssa on oltu yhteydessä esim. Kelaan, vanhempiin, terveydenhuoltoon ym. verkostoihin. Heidän kanssaan on selvitetty, mistä he voivat saada lisäapua ja varattu aikoja esim. terveydenhoitajalle tai muille verkostoille. Eteenpäin menemisessä on tarvittu tukea. o Nuoren kanssa pidetään säännöllisiä tsekkauspalavereita yhdessä verkostojen kanssa. o Nuoret ovat tarvinneet tukea asioiden hoitamisessa ja asioinnissa – heitä on ohjeistettu toimimaan ja hoitamaan asioita, pilkkomalla asioita yksinkertaisiksi ohjeiksi. Aikatauluissa on tuettu ihan konkreettisesti esim. ostamalla kalenteri nuoren käyttöön. o Tukea on kaivattu myös yhteishakuasioissa, työssäoppimiseen liittyvissä asioissa, ja harjoittelupaikkojen hakemisessa o Luotsin tehtäviin on kuulunut aikatauluttaminen, tuen antaminen, rohkaiseminen ja kannustaminen, onnistumisten havaitseminen ja niiden esille tuominen, jotta myös nuori itse tulee niistä tietoiseksi

o Luotsi on läsnä ja tukemassa nuoria, pitäen heihin tiiviisti yhteyttä soittamalla ja viestittelemällä myös heidän ollessaan/jäädessään kotiin

Yhteenveto: Tärkeää, että pajalla huomioidaan nuorten tarve saada tukea asioiden hoitamisessa ja asioinnissa sekä aikatauluttamisessa. Luotsilta kaivataan tukea asioiden pilkkomisessa pienempiin osiin ja yksinkertaisiksi ohjeiksi, jotta nuoren mahdollisuudet toimia itse vahvistuvat. Tärkeää, että pajalla on aikaa pitää yhteyttä nuorten verkostoihin. Nuorten rohkaiseminen ja kannustaminen ovat tärkeä osa Luotsin työtä. Lisäksi Luotsilta kaivataan tiivistä yhteydenpitoa nuoriin myös heidän jäädessään pois pajapäivästä

Pajalla on ollut syksyn 2021 aikana 30 osallistujaa. Heistä 11 on käynyt ainoastaan pajalla. Kaksi on valmistunut. Ryhmiin mm. tyttöryhmä on osallistunut

12 nuorta. Pajalla oloaika on vaihdellut kahdesta viikosta viiteen kuukauteen. Tila on Kpedun asuntolan alakerrassa, jossa on kodinomaiset tilat.

Keskeistä on yhdessä tekeminen pajassa, siellä voi saada uusia ystäviä, keskustella ajankohtaista asioista ja saada vertaistukea. Toiminnassa hyödynnetään moniammatillisen

verkoston osaamista. Elämönhallinnan tuki on keskeistä. Tärkeää saada arjen rytmi kuntoon, nukkua riittävästi, huolehtia hyvästä ravinnosta, liikkua, tehdä jotain mielekästä

vapaa-aikana. Myös ihmissuhteet ja luovuus ovat niitä asioita, joista puhutaan ja joita edistetään. Pajalla syödään aamupala ja tehdään terveellisiä välipaloja.

Keskeistä on kohtaaminen yksilöinä, ryhmässä ja yhteisössä sekä sosiaalisten suhteiden vahvistaminen ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen.

Huomiota kiinnitetään jaksamiseen, päivärytmiin ja arjen taitojen harjoitteluun. Ryhmytymisen etuna on osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemus,

turvallisuuden tunteen kasvu ja mahdollisesti uudet ystävät. Hankkeen aikana on oltu tukena siinä, että jokaisella nuorella olisi yksi mielekäs harrastus koulun ohella.

Kädentaitoja on kehitetty saatu onnistumisen kokemuksia, voitu ilmaista itseä ja opittu uutta. Mielekäs tekeminen saa opiskelijan liikkeelle vaikeina hetkinä ja mahdollistaa seuraavan

päivän kouluun tulemiselle. Mielekäs tekeminen iltaisin, tukee päihteettömyyttä ja auttaa nuoria syrjäytymästä. Opiskelijoiden ajatuksia: "Täällä voi olla oma itsensä."

"Yhteinen aamupala oli kivointa."

"Nuotioretki oli mukava."

"Todella kiva ja oli turvallinen olo

"Matala kynnyks"

"Tukea, apua ja ratkaisujen etsimistä kaikenlaisiin haasteisiin mitä voi olla opiskelussa tai elämäntilanteessa yms."

"Pajalle oli helppo tulla ja sen ansiosta sain tehtävät valmiiksi valmistumista varten."

"Moralisoivaa kannustusta suorittamiseen."

"Omalla vauhdilla olevaa etenemistä, mutta ei pääse liian passiiviseksi tavoitteiden saavuttamisessa."

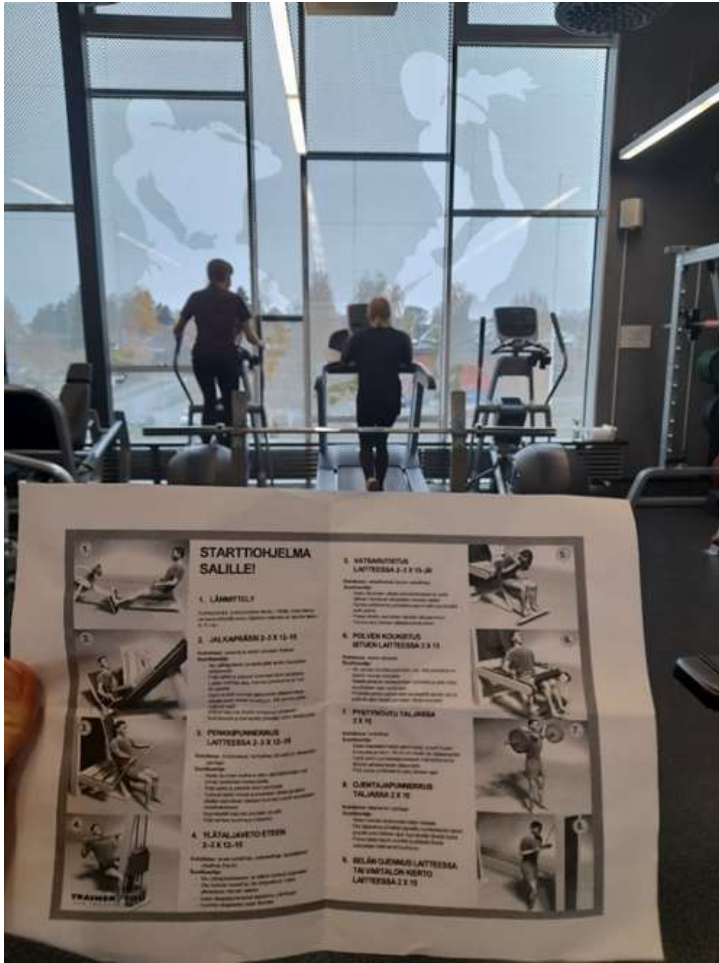
"Sopiva kaikille jotka tuntevat olevan jumissa ja tarvitsevat tukea joka auttaa pääsemään takaisin jaloilleen ja vauhtia onnistumisten saavuttamisessa elämässä."

"Ressitön ja huoleton, hyvänmielen paikka opiskella."

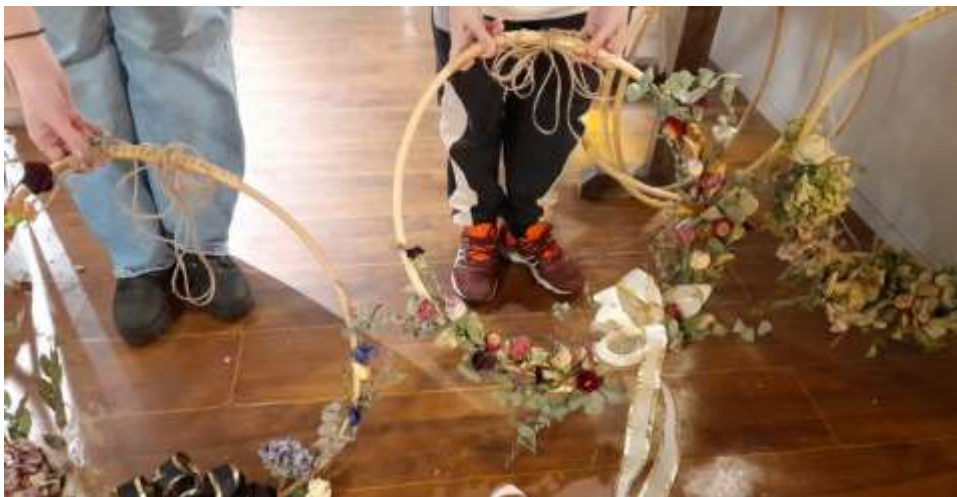

5. KOULUTUS- JA TYÖELÄMÄTULKKI

TAVOITE:

Kokkotyö-säätiön valmentautujien joukossa on nuoria, jotka tarvitsevat tehostettua yksilöllistä ohjausta, tukea ja rinnalla kulkemista eri mahdollisuuksien ja vaihtoehtojen avaamiseksi, jotta he voivat löytää itselleen soveltuvia koulutus- ja työllistymispolkuja jatkossa.

Kokkotyö-säätiön yksilövalmennus rajoittuu vain ohjauskeskusteluihin, eikä toimintamuotona ole pitkäkestoinen rinnallakulkeminen, minkään organisaation toimintaa ei kuulu myöskään koulutusvaihtoehtojen laajamittainen esittely toisten toiminta-alueella. Koulutustulkin työssä ei tähdätä osa- tai kokotutkintojen suorittamiseen eikä näyttöihin valmentaviin koulutuksiin. Tulkkauksen tehtävä on siis avata mahdollisuuksia ja tukea nuorta eteenpäin oman identiteetin ja vahvuuksien löytämiseksi. Tämä tehtävä ei kuulu kenenkään organisaation perustehtävään, vaan tehtävässä toimitaan organisaatorajat ylittävällä toimintatavalla. Tulkkauksen työroolissa siis korostuu mahdollistaminen ja verkoston työtapojen miettiminen uudella tavalla, jolloin verkostotyötä on mahdollista tehdä yhä asiakaskeskeisemmin. Kokkotyö-säätiön asiakkaissa on runsaasti ns. NEET-nuoria, joilta puuttuu ammatillinen koulutus, palkallinen työkokemus ja kyky suunnitella tulevaisuuttaan ilman ulkopuolista pitkäkestoista rinnallakulkevaa apua. Kenenkään organisaation perustehtävässä ei ole resursseja tämän tyyppisen tehtävän tukemiseksi. Ilman tulkkauksen työtä nämä nuoret ovat vaarassa jäädä pitkäkestoisesti pajaympäristöön, palkkatukijaksoille tai koko yhteiskuntarakenteen ulkopuolelle. Prosessia viedään eteenpäin eri organisaatioiden yhteistyössä ja organisaatioiden nivelvaiheissa. Tulkin työroolissa korostuu uudenlaisten ja innovatiivisten toimintatapojen lanseeraaminen. Tämä on hankkeen uutuusarvo. Myös toimenpiteiden toteuttaminen vaatii rinnalla kulkemista ja tulkkaukseen, tätä tehtävää varten hankkeessa resursoidaan rinnalla kulkevalle koulutustulkille ohjausresurssia.

Työelämätulkkauksen KPEDU tarjoaa valmistuville tuen tarpeessa oleville

Kpedu tarjoaa valmistuville tuen tarpeessa oleville Kpedun ja Luovin opiskelijoille työelämätulkkaukseen valmistumisvaiheessa. Tämän tyyppistä toimintaa ei ole Kpedussa ollut eikä se kuulu minkään organisaation perustoimintaan. Työelämätulkki on tietoinen

tukityöllistymisen erilaisista vaihtoehtoista ja malleista, toimii rinnalla kulkijana seuraavalle askelmalle siirryttäessä. Toiminnassa hyödynnetään Luovin Teddy-hankkeessa luotu ohjaus- ja tukimalli, joka sovelletaan Keski-Pohjanmaan alueelle. Kokeillaan työpaikkapankin, työanalyysin ja työnantajille suunnattu tietopankin hyödyntämistä.

Nuoria autetaan etsimään ja löytämään työpaikkoja ja perehtymään työhön ja pysymään työssä. Mallissa huomioidaan työllistymisen jälkeinen ohjaus työpaikalla ja hankkeessa tuetaan työnantajia työllistymistä tukevien mallien ja kokeilujen käyttöönotossa. Työelämäntulkki tekee yhteistyötä Telakka-toimintamallin sekä Telakka-pajan kanssa.

Koulutus- ja työelämäntulkki toimii organisaatioiden rajapinnoilla. Hän avaa ohjattavalleen mahdollisuuksia opiskelu- ja työelämään. Tulkkausta tarjotaan vailla ammatillista koulutusta oleville ns. neet nuorille, ammatinvaihtajille, opintojen keskeyttämistä suunnitteleville, työelämään palaaville ja vastavalmistuneille, jotka eivät ole onnistuneet löytämään paikkaansa työelämästä. Tulkkille ohjataan tuen tarvisijoita työllisyyden kuntakokeilusta, te-palveluista, etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä, kuntouttavan työtoiminnan ohjaajilta tai yksilövalmentajilta, sosiaalitoimesta, päihdekuntouksesta, oppilaanohjaajalta, kuraattorilta, ammatilliselta vastuuopettajalta, TEAK-valmentajalta, Nuottivalmentajalta jne.

Koulutus- ja työelämäntulkin ohjaus voi olla kertaluontoinen keskustelu, mutta usein se on rinnalla kulkemista ja sarja henkilökohtaisia tapaamisia ohjattavan kanssa, mutta myös ohjattavan saattamista tarkoituksenmukaisten palveluiden äärelle. Tulkki voi saattaa ohjattavaa tarvitsemiinsa palveluihin tai olla ohjattavan mukana palveluverkoston tapaamisissa.

Koulutustulkin avulla ohjattavat tulevat tietoisiksi ns. matalan kynnyksen palveluista kohti ammatillisia opintoja. Koska tulkki on taustaltaan ohjaava opettaja ja hänen ”kotipesänsä” on oppilaitos, on loogista, että tulkki avaa opiskeluun ja opiskelijaksi valintaan liittyviä asioita myös yhteistyöverkostolle. Tulkki järjestää oppilaitoksiin ja eri koulutusaloille tutustumisia ja koulutuskokeiluita, auttaa työkokeilupaikan tai koulutussopimuspaikan etsimisessä ja auttaa ohjattavaa myös pääsemään senhetkiseen tuen- ja avuntarpeen piiriin muihin palveluihin (esim. toimeentulo), jotta opintojen aloittamiseen liittyvät haasteet olisivat mahdollisimman ennakoitua.

Koulutus- ja työelämäntulkkille ohjautuneet ovat pääosin tarvinneet tukea ammatti- tai koulutusala valintaan ja koulutuspolulle saattamiseen. Mikäli ohjattavalla on ollut motivaatiota työelämään, niin tulkki on auttanut hakeutumista koulutussopimukseen, työkokeilupaikkoihin, rekrytointikoulutukseen ja palkkatöihin.

Koulutus- ja työelämäntulkin toiminta on ratkaisukeskeistä ja tavoitteena on reagoida tuen ja avun tarpeeseen nopeasti, joustavasti ja käytännönläheisesti. Palvelujärjestelmän, ammatillisen koulustarjonnan sekä työvoimapalveluiden laaja tuntemus ja verkostossa työskentelevien ihmisten pitkäaikainen tunteminen auttaa työtehtävissä, kun jokaisen ohjattavan tilanne ja tavoite on erilainen.

Varustamo hankkeessa koulutus- ja työelämäntulkin asiakkaita on kaikkiaan noin 80 henkilöä. Syksyllä 2021 on tullut vielä muutamia (6) uusia ohjattavia. Seurantatietojen mukaan motivointi ja aktivointi liikkeelle lähtöön on onnistunut hyvin. Ohjattavia on helppo innostaa tutustumaan oppilaitokseen, uuteen koulutusalaan tai osallistumaan lyhytkestoiseen koulutukseen tai koulutuskokeiluun.

Pitempikestoisempi suunnitelmia (esim. tutkinto- tai osatutkintotavoitteinen opiskelu) on ryhtynyt tekemään noin 60% ohjattavista. Osa kohderyhmästä ohjautuu vaikeista tilanteista, toimintakyky ei ole kohdallaan tai muutoin on tarpeen hoitaa muita asioita kuntoon ennen työ- tai opiskeluelämään hakeutumista. Tämäkin tulos on tärkeä, jos sillä ennaltaehkäisemme todennäköisen epäonnistumisen sarjassa epäonnistumisia.

HAVAINTOJA ORGANISAATIOIDEN RAJAPINNOILLA KOULUTUS- ja TYÖELÄMÄTULKKAAMISESTA

Tuula Paavola-Ylitalo, Varustamo hankkeessa koulutus- ja työelämätulkki, päätoiminen tuntiopettaja

Miten 70 OHJATTAAVAA ovat löytäneet koulutus- ja työelämätulkin palvelun?

Kokko-Työsäätiön, työllisyyden kuntakokeilun, Te-palveluiden, nuorisotyön, sosiaalityön ammattilaisilta tai oppilaanohjaajalta, kuraattorilta, ammatilliselta opettajalta, TEAK- tai NUOTTI valmentajalta on ohjautunut palvelua tarvitsevia ihmisiä.

Infotilaisuuksia ja ohjaustapaamisia (henkilökohtaisia tai verkostotapaamisia) on toteutettu toisten organisaatioiden tiloissa. Yhteistyö on voinut kestää lyhyen aikaa tai olla luonteeltaan rinnalla kulkevaa; sarja useita tapaamisia ja yhdessä tekemistä tai vaihtoehtoihin tutustumista. Yhteydenpitoa ohjattavan kanssa myös toisten organisaatioiden toimenpiteiden aikana.

Mitä myönteisiä havaintoja tällaisesta toiminnasta on tehty hankkeen aikana?

Ohjattavat ovat ryhtyneet suunnittelemaan ammattitaidon hankkimista (ja ammatillisiin opintoihin hakeutumista)

Toiminta on ollut kokemuksellista siten, että ohjattavat ovat halunneet käydä tulkin kanssa tutustumassa opetustiloihin ja työsaleihin, opettajiin, opoihin ja toisiin opiskelijoihin / tai toisiin ohjattaviin, jotka ovat kiinnostuneita samoista asioista.

Ohjattavat ovat usein halunneet kokeilla kiinnostavien alojen opintoja **koulutuskokeilun** (1-10 päivää) avulla tai tutustua myös alan työympäristöihin ja työtehtäviin esim. **työkokeilua** hyödyntämällä.

Pienet kokemukset ja onnistumiset antavat rohkeutta ja motivaatiota koulutus- tai työpaikan hakuun.

Pienetkin kokemukset voivat realisoida tavoitteita ja kiinnostuksen kohteita

Kun autetaan huomaamaan erilaisia **MAHDOLLISUUKSIA** (ja tutustumaan niihin), on päätöksen teko helpompaa.

Miksi on toimittu näin?

Kohderyhmässä on ns. neet nuoria (nuoria vailla ammatillista koulutusta ja työkokemusta) tai pitkän tauon jälkeen työelämään palaavia.

Usein taustalla on

-huonoja koulukokemuksia; kiusaamista, keskeytyneitä opintoja, useita epäonnistumisia

toimintakykyyn liittyviä haasteita ja epävarmuutta; esim. päihde -ja mielenterveysongelmista toipumisesta on vielä vain vähän aikaa

-syrjäytymistä ja sosiaalisia pelkoja

-epäilyä onko opiskelu tai työ oikea-aikaista jne.

Minkälaisia onnistumisia on havaittu?

- 21 henkilöä opiskelee ammattiin 1.12.2021 **(30%)**.
  - Elämä on saanut opiskelun myötä uuden suunnan ja merkityksen.
  - Olisivatko omin päin löytäneet itselleen toimivaa opiskelupolkua / tai rohkeutta hakeutua opiskelemaan?
  - Vaihtoehtona ”odottaa kuolemaa kämpillä”

- Työssä on 16 henkilöä **(23%)**

-Osaamista voi hankkia myös työtä tekemällä. Opintoja on voinut aikatauluttaa myöhempään elämän vaiheeseen.

- Työttömänä työnhakijana 14 henkilöä. **(20%)**
  - Heistä 8 henkilöä on osallistunut työkokeiluun, tehneet pätkätöitä, opiskelleet osatutkintoa, hakeutuneet koulutuksiin, muuttaneet pois Kokkolasta työn tai koulutuksen takia
  - Jotkut ovat ryhtyneet opiskelemaan vähän: esimerkiksi itseä kiinnostavia aikuislukion opintoja, verkko-opintoja, kieliopintoja, biologiaa, psykologiaa jne.

Entä haasteet?

Kuntouttavassa työtoiminnassa jatkaa 7 henkilöä (10 % osallistujista). Heille työ tai opiskelu ei ole tällä hetkellä oikea-aikaista. Mielenterveydelliset haasteet vievät aikaa.

Työvoiman ulkopuolella on 12 henkilöä (17 % osallistujista). Armeijassa, vanhempainrahakaudella, sairaslomalla, eläkkeellä....

Osa heistä on jossain vaiheessa palaamassa työelämään tai uudelleen kouluttautumaan.

Subjektivisia havaintoja.

- Netti on täynnä tietoa, mutta kaikki eivät löydä itselleen soveltuvia vaihtoehtoja helpolla.
- Myös muiden organisaatioiden asiantuntijat hyötyvät, jos ammatteihin ja koulutukseen liittyvää ohjausta ja tukea on heidän asiakkailleen joustavasti saatavilla ja palvelu saa kasvot.
- Olemassa oleviin palveluihin; työkokeiluun, koulutuskokeiluun, nuottivalmennukseen, Teak-valmennukseen on hyödyllistä ja mahdollista liittää koulutustulkausta/uraohjausta ja rinnalla kulkemista. Työtä verkostojen rajapinnoilla kannattaa tehdä.
- Kehittämishankkeet, kuten varustamo, mahdollistavat pienimuotoiset kokeilut tehdä työtä uudella tavalla. Yhteistyö organisaatioiden ammattilaisten kesken usein jatkuukin, jos on löydetty tapa tehdä työtä niin, että hyöty on ilmeinen.

Case 1. Varustamo: päihdekuntoutuja opiskelemaan laboratorioalaa

Kokkotyö-säätiön yksilövalmentaja soittaa tulkille ja pyytää tapaamista koululle. Asiakas on kolmekymppinen Matti, joka on kuntoutunut päihteistä. Hänellä on taustalla AMK tutkinto ja hyvää työkokemusta, mutta hän ei halua enää jatkaa ”omissa töissään”. Hän arvelee, että päihteiden käyttö oli osin seurausta siitä, että hän oli kyllästynyt pakkoon olla palvelualtis ja myyntihenkinen. Hän haluaa nyt työhön, jossa voisi tehdä työtä paljolti itsenäisesti ilman asiakaspalvelua.

Yksilövalmentaja ehdottaa, että Matti voisi siirtyä pajatyöskentelystä kohti vaativampia juttuja. Laboratorioala kiinnostaa, mutta jatkuva haku on kiinni (?)

Matti kertoo, että on useita kuukausia tehnyt kuntouttavan työtoiminnan päiviä noin klo 8-14 ja haluaa nyt jo vähän enemmän haastetta. Hän on kuullut, että opintoihin voisi ensin tutustua 10 päivää. Hän haluaa tietää siitä mahdollisuudesta enemmän. Hän uskoo, että aiemmasta koulutuksesta olisi tällä alalla hyötyä.

Ehdotan, että voimme käydä tervehtimässä opettajia ja katsomassa työsalia ja sopia koulutuskokeilusta tarkemmin ammatillisen opettajan kanssa.

Käymme Matin kanssa tervehtimässä tutkintovastaavaa ja sopimassa koulutuskokeilun yksityiskohtaisemmat työajat. Keskustellaan paljon muustakin.

Saan selville, että ko. koulutusosalta valmistuu ainakin kaksi opiskelijaa lähikuukausina. Jatkuva haku siis avataan pikapuoliin. Muistutan, että mainitsee hakemuksessa koulutuskokeilusta, koska hän sai erittäin hyvää palautetta ammatillisilta kouluttajilta. Tarkistetaan myös, mitä YTO-opintoja puuttuu. Jos (ja kun todennäköisesti) Matti valitaan, hän voisi tehdä YTO-paketin jo ”pois alta” lyhyehkön työvoimakoulutuksen mahdollistamana.

Matti kertoo, että onkin jos käynyt kirjastossa lainaamassa kemian kirjoja ja selaillut niitä.

OPO vastaa tulkin esittämiin kysymyksiin ja tutkii Matin todistukset. Näyttäisi puuttuvan 5 osaamispisteen YTO-opinnot.

Matti on mielissään, että pääsee nyt eteenpäin sieltä kuntouttavasta työtoiminnasta / pajatoiminnasta.

Kolmen viikon kuluttua hänet valitaan tutkinto-opiskelijaksi (laboratorioalan pt).

- 21 koulutustulkin ohjattavaa opiskelee (1.12.2021 kohti tutkintoa. Puuala-
liiketoiminta ja kasvatus- ja ohjausalalla kullakin koulutusosalalla on 3 opiskelijaa.
Loput eri koulutusaloilla. Yksi ammattikorkeakoulussa.
- 2 on jo valmistunut ja Mattikin valmistuu pian
- lisäksi 6 muutakin on ollut / tullut opiskelemaan tutkintoa / osatutkintoa, mutta
opinnot ovat nyt "tauolla". Osa perhesyistä – osa mielenterveyden haasteista
johtuen.
- Voimavaroja on vaikea ennalta arvioida.
- On hyvä, jos voi aloittaa pienistä osatavoitteista. Motivaatio ja usko itseensä kasvaa
kokemusten ja onnistumisten myötä. Rinnalla kulkeminen on sitä, että yhdessä
selvitetään asioita (ei puolesta).
- Tärkeää on myös päästä tekemään heti tai mahdollisimman pian jotakin kohti
tavoitetta. Pengotaan MAHDOLLISUUKSIEN LAATIKKOA. Ei ole kenenkään etu, jos
motivoitunut ihminen palautetaan kotiin odottamaan.
- Päihdekuntoutujia on edennyt opintoihin usein siten, että ensin on osallistuttu
koulutuskokeiluun, sen jälkeen työvoimakoulutukseen (3kk), joka orientoi opiskeluun
ja ammatin perusosaamiseen. Tämän jälkeen on hakeuduttu ammatilliseen
tutkintotavoitteiseen koulutukseen (tai palkkatyöhön).

CASE 2 VERTAISTUKEA JA OMAT UNELMAT

Sinikka on ylioppilas, mutta lukion jälkeen on vierähtänyt muutama vuosi työttömänä. Hän ei ole hakeutunut mihinkään ammatilliseen koulutukseen. Te- toimisto on ohjannut hänet uravalmennusryhmään. Sieltä uravalmentaja otti yhteyttä tulkkiin ja pyytää tulkkia kertomaan enemmän maatalouslomittajan työstä. Sinikkaa pitäisi auttaa pääsemään selvyteen maatalousalan koulutuksen luonteesta yksityiskohtaisemmin. Sinikka on harrastanut ratsastusta ja hevosten hoitoa. Palkkatyön hän toivoisi myös olevan eläimiin liittyvää.

Tulkki tapaa hieman hiljaista ja ujoa Sinikkaa koululla. Häntä kiinnostaa työ maataloilla, mutta hänellä ei ole mitään aiempaa kontaktia lehmiin ja siksi hän on epäröinyt hakeutua alalle omatoimisesti.

Tulkki ottaa yhteyttä Kannuksen yksikköön. Selviää, että tutustuminen navettaan ja lehmiin on mahdollista järjestää. Samoihin aikoihin ”väärään ammattiin valmistunut”, Malla, ilmaisee kiinnostusta eläinten hoidon opiskeluun. Tulkki järjestää näille nuorille naisille tilaisuuden tavata toisiaan ja keskustella yhteisestä kiinnostuksen kohteesta koululla.

Tulkki saattaa Sinikan ja Mallan ensimmäisenä aamuna Kannuksessa maatalousoppilaitoksessa oikeaan paikkaan. Toiselle järjestetään asuntolaan yöpymismahdollisuus. Tutustumisviikoilla heillä on toisistaan tukea ja turvaa.

Sinikka sai aloittaa opiskelun varsin pian tutustumisen jälkeen. Myös Malla hakeutuu suorittamaan yhtä tutkinnon osaa aiemman koulutuksensa täydennykseksi. Myöhemmin Malla löytää kokoaikaisen palkkatyön teollisuudesta ja pitää työstään nyt.

1. arat ja epävarmat saavat rohkeutta, jos voi selvittää uusia mahdollisuuksia toisen samassa tilanteessa olevan kanssa.
2. koulutukseen hakeutumista voidaan lykätä hyvin pienen syyn takia ja työttömyys pitkittyy: asia voi olla helposti ratkaistavissa
3. rohkeus ryhtyä toimeen kasvaa, kun huomaa, että toinenkin samassa tilanteessa oleva edistyy suunnitelmissaan
4. kokemukset auttavat tekemään päätöksiä: mitä oikeasti haluan?

CASE 3: kokki etsii rauhallista työympäristöä

Minna on työkokeilussa nuorisotalon keittiöllä. Työkokeilujakso on päättymässä. Minna haluaa hankkia lisää oman alan työkokemusta ja hän on hakenut töitä mm. vanhusten palvelutalon keittiöltä ja muualtakin. Kokeneemmat ovat saaneet nuo työpaikat. Minna pitää laitospöytätyötehtävistä, mutta hän ei halua asiakaspalvelutehtäviin. Hänellä on sosiaalisten tilanteiden pelkoa. Hän hakee työympäristöä, missä on mahdollista työskennellä keittiön puolella.

Minna on muuttanut Kokkolaan muualta eikä tunne alueen yrityksiä. Hänen yksilövalmentajansa pyytää tulkkia ottamaan Minnan mukaansa oppilaitosvierailulle. Suunnitelma on, että tällä reissulla Minna voisi kysyä oppilaitoksen keittiöstä työkokeilupaiikkaa. Toiset nuoret jäivät yllättäen pois suunnitellulta reissulta (kireä pakkanen)). Minna on kuitenkin saapunut tapaamispaikalle. Myös yksilövalmentaja lähtee mukaan ja yhdessä käväistään oppilaitoksen keittiöllä.

Autossa keskustellaan työnhausta ja erilaisista työpaikoista. Tulkki tietää muutaman lounasravintolan, joka etsii työntekijää ja saa houkuteltua Minnan tutustumaan paikkoihin. Kenttätutkimusta jatketaan niin, että tutustutaan yhteensä 8 eri työpaikkaan ja Minna rohkaistuu kysymään työpaikkaa / työkokeilupaiikkaa noin puolesta näistä. Hän saa myös tilaisuuden nähdä

keittiötilat ja keskustella työtehtävistä. Keittiöiltä ei suoriltaan luvata paikkaa, mutta asiaan luvataan palata puhelimitse myöhemmin, kun asiasta on keskusteltu esimiehen kanssa.

Kierroksen päättyessä sovimme, että palaamme asiaan, kun vireille jääneet yritykset ovat antaneet vastauksensa. Minna rohkaistui kierroksesta niin, että aikoi yksin käydä kysymässä lähialueen pienten keittiöiden tilanteet. Hän saa määräaikaisen työn vanhainkodin keittiöltä. Joulukuussa Minna on muuttanut pois Kokkolasta.

- huomio kiinnitetään mahdollisuuksiin, mitä voi ja haluaa tehdä ja ryhdytään toimeen (vaikka on sosiaalisia pelkoja)
- kun pääsee työnhaussa alkuun, se ei olekaan mahdottoman vaikeaa. Pitää vain tietää mitä kaikkea on olemassa ja mennä sinne katsomaan ja aloittaa keskustelu. Harjoitellaan heittäytymistä tilanteeseen ja ”aasin siltoja”, joilla voi avata keskustelun ja kysyä työtä

CASE4 mielenterveyskuntoutuja testaa ja pohtii koulutusvaihtoehtoja

Elovena on ylioppilas. Lukion viimeinen vuosi oli hänelle raskas ja on vierähtänyt aikaa ilman, että hän olisi hakeutunut mihinkään ammatilliseen koulutukseen. Hän on säätiön viestintäpajalla kuntouttavassa työtoiminnassa. Elovena on käynyt ammatinvalintapsykologilla. Yksilövalmentaja pyytää tulkkia keskustelemaan koulutukseen hakeutumisen asioista.

Elovena pitää sudokujen tekemisessä ja ongelmien ratkomisesta. Hän on tykkää askartelusta, käsitöistä ja on taitava niissä. Hän puhuu äidinkielenään ruotsia ja englantia hän puhuu myös sujuvasti.

IT - alan koulutus ja työ ovat ensisijaisia kiinnostuksen kohteita.

Tapaaminen toteutuu Kokko-Työsäätiöllä. Tuttu yksilövalmentaja on myös mukana.

Keskustelun kuluessa käy selväksi, että Elovena haluaa testata ammattikorkeakoulun tieto- ja viestintätekniikan opintojen soveltuvuutta itselleen.

10 päivän tutustuminen osoittautuu kokonaisuudessaan Elovenalle mielestä todella raskaaksi voimavarat tuntuvat riittämättömiltä. Elovena on ottanut aiempaa enemmän masennuslääkkeitä ja epäilee myös niiden aiheuttaneen väsymystä.

Yksilövalmentaja kokoaa verkostotapaamisen nuoren tilanteesta ja tavoitteista. Myös Soiten (mielenterveys) edustus on paikalla. Elovena haluaa tutustua myös 2. asteen opiskeluun (tekninen suunnittelu) ja tulkki järjesteeleee tähän mahdollisuuden. Käydään tutustumassa opetustiloihin yhdessä ja tervehtimässä opettajaa. Elovena ei kuitenkaan jaksaa osallistua kokonaisia päiviä. Ja osallistuminen jää suunniteltua lyhyemmäksi. Hän kertoo kuitenkin kokemuksen olevan myönteinen ja kertoo, miten opettaja on huomionnut häntä antamalla hänelle ”omia” tehtäviä.

Elovena jää sairauslomalle. Opintoihin hakeutuminen ei vaikuta olevan oikea-aikaista. Hän jatkaa kuntouttavassa työtoiminnassa, mutta ottaa noin 3 kk kuluttua yhteyttä ja toivoo tapaamista opiskelupaikan hakuun liittyen. Hän hakee ruotsinkieliseen kouluun.

- voimavarojen arviointi on usein haasteellista, voi kuitenkin tehdä pieniä tekoja ja kartoittaa vaihtoehtoja, vaikka opiskeluja ei voisikaan aloittaa aivan lähitulevaisuudessa

Case5: ammatinvaihtajan reitti puualan opintoihin TEAK kuntoutuksesta

Petterillä on metallialan koulutus ja hyvää työkokemustakin. Terveudessa tapahtui yllättävä käänne, hän joutui pois työelämästä useammaksi vuodeksi.

Petteri teki paluuta työelämään Kelan ammatillinen kuntoutuksessa Kokkotyösäätiön puutyöosastolla. Siellä Petteri valmisti ja korjasi puuesineitä. Hän oli oppinut vähitellen käyttämään monenlaisia puutyösalin työkaluja. Viikoittaisia osallistumistunteja oli lisätty kuntoutuksen kuluessa niin, että Petterillä oli varmuus jaksamisensa riittävydestä ja hän uskoi selviytyvänsä kokopäiväopinnoista tai työharjoittelusta.

Ammatillista kuntoutusta voi toteuttaa myös työskentelemällä harjoittelijana yrityksessä. Petteri onkin ohjaajansa kanssa alustavasti tutustunut lähialueella toimiviin yrityksiin.

Petteri on ryhtynyt miettimään, että vaihtaisi ammattia puualalle.

Kela suhtautuu suunnitelmaan myönteisesti ja olisi todennäköisesti myöntämässä kuntoutustukea opintojen ajaksi.

Tulkki kutsutaan Kokko-Työsäätiölle keskustelemaan Petterin ja hänen ohjaajansa kanssa puualan opintoihin hakeutumisesta.

Aluksi keskustellaan jo olemassa olevasta osaamisesta, kiinnostuksen kohteista ja voimavaroista. Tulkki tietää, että puualalle otetaan hakemuksia jatkuvan haun kautta, joten täytetään yhdessä hakemus heti. Tulkki kertoo, miten asia etenee: tulee kahden viikon kuluessa kutsu haastatteluun, samalla koulutukseen hakeutuja voi nähdä opetustilat ja kysyä ammatilliselta kouluttajalta lisäkysymyksiä.

Petteri kutsuttiin haastatteluun ja hänet valittiin opiskelijaksi. Hän aloittaa opiskelijana jo saman kuukauden aikana.

Muutaman viikon kuluttua Petteri kertoo, että hän on viihtynyt opinnoissa tosi hyvin ja että tuntuu siltä, että hän on tehnyt oikean ratkaisun.

Case; Leila opiskelemaan

Leila on Syyriasta Suomeen muuttanut nuori yksinhuoltajaäiti. Hän on ollut työkokeilussa pienessä kahviossa, mutta yllättäen joulukuun alussa hänelle tuli tieto, että työkokeilun on päätyttävä, sillä työnantajalla on irtisanottuja ja lomautettuja työntekijöitä ja siksi työkokeilu kahviossa ei voinut enää jatkua. Leilan yksilövalmentaja otti yhteyttä koulutustulkkiin ja ehdotti, että Leilan kanssa voitaisiin keskustella opiskeluvaihtoehtoista. Leilalla ei ollut ammatillista koulutusta. Yksilövalmentaja kertoi hieman Leilan taustoista ja siitä, kuinka tämä on tykännyt leipoa kahvilassa.

Leila on hiljainen ja antaa aran ensivaikutelman itsestään. Sovimme tapaamisen Kokkotyösäätiön tiloihin, mutta koulutustulkin ominaisuudessa valmistelin iltapäivää kaiken varalta niin, että voisimme vieraila koulun elintarvikeosastolla ja vilkaista hänen kanssaan leipomon tiloja. Epäilin, että jos ilmoitan oppilaitoksen tiloihin tutustumisesta etukäteen, niin Leilalle jäisi aikaa jännittää asiaa ja silloin tavoite ei ehkä toteutuisikaan.

Keskustelimme tovin Leilan ja hänen yksilövalmentajansa kanssa neuvotteluhuoneessa. Sitten ehdotin, että hän lähtisi mukaani ja kävisimme katsomassa opiskelutiloja ammattiopiston leipomossa. Leila suostui ja sattumoisin yksilövalmentajankin kalenteriin oli vapautunut tilaa, joten hän lähti myös mukaan. Koululla puimme elintarvikealan suojavaatetuksen päälle ja tutustuimme leipomoon. Siellä olikin opiskelijoita työn touhussa ja osa heistä oli maahanmuuttajataustaisia. Leilalle entuudestaan kielikurssilta tuttu nainenkin oli leipomassa. Myös opettaja sattui paikalle ja hän kertoi käytännönläheisesti opinnoista. Leila vaikutti hyvin kiinnostuneelta. Samalla reissulla

näytin VALMAN opiskelutilat. Kerroin, että Leila voisi tulla tutustumaan opintoihin koulutuskokeilun avulla 1-10 päivän ajaksi. Sen avulla olisi mahdollisuus varmistua opintojen soveltuvuudesta ja omasta motivaatiosta. Myös opettajalle kokeiluaika antaisi paljon lisätietoa opiskelijavalintaa ja opintojen henkilökohtaistamista varten.

Leila sai lähetteen TE-toimistosta 10 päivän kokeiluun. Ajankohta oli mitä parhain, sillä kokeilu saatiin alkamaan juuri, kun työvoimakoulutuksen haku oli meneillään. Ammatillinen opettaja muodosti pian myönteisen kannan Leilan opiskelijapotentialista ja ohjasi hänet tekemään hakemuksen opintoihin koulutustulkin avustuksella. Hyödyksi oli myös se, että koulutustulkki verkostoyhteistyön myötävaikutuksella järjestettyä Leilan kielikokeeseen jo ennen koulutuskokeilua. Kielikokeen tulos oli odotettua parempi. Ehkäpä Leilan ujous ja hiljainen olemus antoivat myös kielitaidosta liian vaatimattoman vaikutelman.

Kun Leilaan tutustui paremmin, aina vain paremmaksi hänen motivaationsa osoittautui. Hänen lapsella hoitopaikka. Leila oli aina ajoissa ja jos hän ei aivan ymmärtänyt, mitä hänelle puhuttiin, hän pyysi lähettämään asian myös tekstiviestinä. Hän osasi käyttää tietokonetta ja älykännykkää. Hänellä oli tuttava toisessa koulutuksessa ja hän pääsi kulkemaan tämän kyydissä koulumatkat.

Tapasin Leilan ensi kerran 24.11 ja 25.1. 2021 hän aloitti opiskelun toivomaansa ammattiin.

Luulen, että Leilan tie opintoihin ei olisi ollut aivan näin sujuva, mikäli hän olisi jäänyt sähköisten palveluiden varaan. Tässä Case tapauksessa Leilan etenemiseen kohti opintoja auttoivat

Yksilövalmentaja Kokko-työsäätiö, face to face

Koulutustulkki, varustamo, KPEDU, face to face

Maahanmuuttajajien hanketyöntekijä, KPEDU

TE-toimiston asiantuntija, maahanmuuttajat kohderyhmänä, sähköiset palvelut

TE-toimiston työvoimakoulutuksen asiantuntija, sähköiset palvelut

Elintarvikealan opettaja (t), KPEDU, face to face

Case7 Päihdekuntoutuja Titta tekee paluun rakennusalan opintoihin

Te-toimistosta soimitaan tulkille ja pyydetään tapaamista yhdessä asiakkaan kanssa. Tapaaminen sovitaan TE-toimistoon klo 9.00 aamulla. Myös sosiaalityöntekijä on kutsuttu paikalle. Asiakas on parikymppinen, Titta, joka on kuntoutunut päihteistä. Titalle ei ole ammatillista koulutusta. Hän on teininä aloittanut rakennusalan opinnot, mutta ne ovat keskeytyneet ensimmäisen syyslukukauden aikana.

Titta toivoo joskus voivansa auttaa muita päihdekuntoutujia ja hänen haaveenaan on opiskella sosionomiksi. Hän on kuitenkin realistinen ja ymmärtää, ettei sen aika ole vielä nyt. Hän ajattelee, että käytännönläheinen työ on tässä vaiheessa hänelle hyväksi. Vaikka raitista elämää on saavutettu pian kaksi vuotta, on terapiaa ja henkistä kasvua vielä edessä. Hänen kiinnostuksensa rakentamista kohtaan ei ole kadonnut. Hän uskoo, että fyysisen työn tekeminen ja säännöllinen päivärytmi on hyväksi tässä elämänvaiheessa.

Te-toimiston asiantuntija: *Titta kävi viimeviikolla luonani ja kertoi, että hän haluaisi hakeutua rakennusalalle opiskelemaan mahdollisimman pian. Pyysin myös sosiaalityöntekijän mukaan, koska Titalle ei ole mitään tuloja eikä omaisuutta. Voimme mieltä myös toimeentuloasioita samalla.*

Sosiaalityöntekijä esittäytyy. Hän kertoo, että asiakas asuu tukiasunnossa ja käyttää kulkuvälineenä polkupyörää. Matkaa koululuun tulisi noin 8 km. Titta täydentää kertomusta taustoistaan.

Titta: *Haluaisin kouluun mahdollisimman pian. Tarvitsen päivittäistä tekemistä ja tavoitteen. Uskon, että ruumiillinen ulkotyö tekee minulle hyvää. Herään jo nykyään joka aamu viimeistään klo 7. Toisinaan olen jo lenkillä niihin aikoihin. Käyn myös pelaamassa sählyä.*

Tulkki: *voin kysyä koulutusosalta, mikä siellä on tilanne tällä hetkellä. Koska sinulla ei ole ammatillista koulutusta voit hakeutua sekä yhteishaussa että jatkuvassa haussa. Jatkuvan haun kautta voisi olla mahdollista aloittaa opiskelijana jo keväällä.*

TE-toimiston asiantuntija: *Voisiko Titta hyötyä koulutuskokeilusta? Sen aikana opettajatkin saisivat käsityksen hänen tämänhetkisestä motivaatiosta ja soveltuvuudesta alalle. Entinen Titta ei ole nykyinen Titta.*

Tulkki: *Voimme pyytää sitä koulutusosalta. Minun pitää vain varmistaa heiltä sopiva ajankohta. Voisitko aloittaa jo ensi viikolla, jos rakennusalan kouluttajille niin sopisi?*

Titta: *Kyllä vaikka heti, ilman muuta lähdän kokeiluun heti, kun se on mahdollista.*

Tulkki: *Entä tuletko pyörällä vai kulkeeko bussi sopivasti?*

Titta: *Bussikin kulkee, en tosin tiedä aikatauluja. Mutta ei ole rahaa, niin kai pyöräilen sitten ...*

Sosiaalityöntekijä: *Minä voin järjestää bussikortin. Bussi kulkee koulujen alkamisaikaan.*

Tulkki: *entä ruokaraha? Opiskelijat saavat ilmaisen ruuan, mutta koulutuskokeilijat maksavat itse ruokansa. Rakennusalalla tehdään koko päivä fyysistä työtä ulkoilmassa, niin syödä täytyy. Työmarkkinatuki maksetaan niin paljon myöhemmin, että "sillä ei voi syödä". Omia eväitäkin voi ottaa mukaan.*

Titta: *niin en ole muuten saanut mitään toimeentulotukea 1, 5 kk aikana. Hakemuksia ei ole käsitelty...Minulla ei ole yhtään rahaa.*

Sosiaalityöntekijä: *Tarkistan asian.*

Tulkki soittaa seuraavana päivänä Te- asiantuntijalle, että Titta voi tulla koulutuskokeiluun heti seuraavalla viikolla. Asiantuntija lupaa olla yhteydessä sosiaalitoimeen. Tulkki soittaa vielä Titalle ja he sopivat tapaamisen ensimmäiseen aamuun klo 7.45. Tulkki saattelee Titan oikeaan rakennukseen ja esittelee hänet kouluttajalle (sillä rakennusalan kouluttajat ovat muuttaneet uusiin tiloihin).

Ruokatunnilla:

Tulkki on menossa syömään. Titta istuu yksin työvaatteet päällensä infon aulassa. Tulkki menee kysymään päivän kuulumisia. Titta kertoo, mitä ovat ulkotöissä tehneet. Tulkki saa samalla tietää, että toiset opiskelijat ovat syömässä, Titta odottaa heitä. Bussikortti oli kyllä myönnetty, mutta ruokarahaa ei (vielä?). Tulkki yrittää soittaa sosiaalityöntekijälle, mutta ei tavoita. Tulkki tarjoaa Titalle lounaan, soittaa Te- asiantuntijalle, joka saa tiedon sosiaalityöntekijälle. Seuraavana päivänä Titta saa jo hankittua itse lounaan.

Titta hakeutuu jatkuvassa haussa. Koska hän on kokeilussa osoittanut hyvää motivaatiota ja itseohjautuvuutta, hänet voidaan valita aloittamaan toiveidensa mukaisesti välittömästi koulutuskokeilun jälkeen tutkintotavoitteisena opiskelijana.

Case 8 Tukea tarvitsevat ammattiin valmistuvat; verkostoyhteistyötä valmistumisvaiheessa

Kun opinnoissaan tukea tarvitseva nuori valmistuu ammattiin, voi hänen vastuukouluttajansa hyödyntää monialaista yhteistyöryhmää. Tavallisesti ryhmään osallistuu TE-asiantuntija, Kela-asiantuntija, etsivä nuorisotyöntekijä, aikuissosiaalityöntekijä ja / tai muu opiskelijan tilanteen kannalta tärkeä yhteistyötaho.

Ammattiin valmistuva tukea tarvitseva opiskelija voidaan näin saattaen vaihtaa mm. tuettujen työmarkkinoiden tai ennakoitujen hänelle uusien tukien piiriin. Myös VARUSTAMO hankkeen tulkki on ollut mukana näissä keskusteluissa.

Piritta valmistui leipuriksi keväällä 2019 ja hänen tilanteensa käsiteltiin em. ryhmässä vastuuolettajan tuella. Piritta kertoi, että aikoo hakeutua jatko-opiskelijaksi tai toiselle koulutuslalle. Mm. Kemia ja ICT kiinnosti häntä.

Pirittalla oli tiedossa kuukauden mittainen kesätyö. Työ oli siivous- ja keittiöaputyötä. Määräaikainen työsuhde päättyi kesällä ja Piritta ilmoittautui omin päin netissä työnhakijaksi, MUTTA ei merkinnyt rastia ruutuun kohtaan ”tarvitsen ohjausta ja tukea työnhakuun”. Tekoäly blokkasi hänet ”työstä työhön” työnhakijaksi ja teki hänelle myös työtarjouksia, joihin hän ei ymmärtänyt reagoida ajallaan.

Yhteistyöryhmään kuulunut TE-asiantuntija huomasi, että Pirittalle oli tiedossa karenssi työstä kieltäytymisestä. Hän muisti asiakkaan yhteistyöryhmästä ja oivalsi heti, että nyt ei ole kyse tahallisesta kieltäytymisestä ja kutsui Pirittan käymään TE-toimistossa. Myös tulkki sai kutsun tapaamiseen suunnitelmiin liittyen.

TE-asiantuntija Pirittalle: *Me olemmekin tavanneet keväällä yhteistyöryhmässä. Robotti oli laittanut sinut kesätyön jälkeen ”työstä-työhön” työnhakijaksi. Mutta nyt onneksi olemme kaikki täällä. Mitä Piritta kuuluu?*

Piritta: *Olen miettinyt, että haluan ensisijaisesti opiskella. En todellakaan halua työskennellä leipurina tai keittiöapulaisena. En päässyt opiskelemaan kemianteekniikkaa ammattikorkeakouluun. Ehkä tietotekniikkaan liittyvät opinnot ovat omintani. (kertoo harrastuneisuudestaan). En kuitenkaan halua mennä 16vuotiaiden joukkoon enää.*

Tulkki: *oletko tutustunut tutkintojen sisältöihin? Jospa, kerron ensin sinulle tieto -ja viestintäteknikan tutkinnon sisällöistä (antaa esitteen samalla).*

Piritta: *En luultavasti ajatellut tuota koulutusta / tutkintoa, onko sellaista, missä enemmänkin asennetaan ja korjataan laitteita?*

Tulkki: *Tarkoitat ICT -perustutkintoa? Näytän sinulle sen sisältöjä.*

Keskustellaan sisällöistä ja Piritta toteaa, että ICT on se, mitä hän on pohtinut. Tulkki kertoo, että KPEDU:ssa koulutusalan kaikki opiskelijat on valittu yhteishaun kautta. Sen sijaan datanomiopintoihin on tarjolla myös monimuotoryhmä, jossa opiskelee enemmän aikuisia. Piritta kysyy lähialueen oppilaitosten koulutustarjonnasta. Hän on kotoisin Pohjois-Pohjanmaalta, mutta ei mielellään haluaisi enää muuttaa sinne. Joka tapauksessa hänen asuntonsa vuokrasopimus on umpeutumassa, niin hän voisi muuttaa myös opintojen perässä muualle.

Tulkki: *Vamiassa Vaasassa on ICT jatkuvan haun piirissä. Soitin sinne ja siellä on seuraava opiskelijoiden sisäänotto 1 kk kuluttua. Voisimme tietysti tiedustella sinne tutustumista, jos olet kiinnostunut?*

Piritta: *Olen kiinnostunut. Vaasa kiinnostaa asuinkaupunkina myös.*

Te-toimiston asiantuntija: Voin pyytää koulutuskokeilua sieltä Vaasasta. Onhan se niin iso asia muuttaa kaupungista toiseen, että siellä kannattaa käydä tutustumassa oppilaitokseen.

Tulkki: *voin antaa Vamiaan ihmisen puh.numeron. Hän on oppilaanohjaaja ja arvioi myös ICT alan koulutuskokeilijat. Kannattaa kysyä samalla asuntolapaikkaa, mutta luulen, että Vaasasta joutuu hankkia itse majoitustilat kokeilun ja opintojen ajaksi. Asuntolapaikkoja on kovin vähän.*

TE-asiantuntija: *Soitan hänelle vielä tänään.*

Piritta hankki itselleen majoituksen kokeilun ajaksi ja ihastui Vaasaan. Myös kokeilu oli onnistunut ja hänet valittiin ICT-alan opiskelijaksi Vamiaan.

CASE 9 Mira opinnot keskeytyneet: paluu opiskelemaan
(liiketoiminta):suuntautumisvaihtoehdon ja oppilaitoksen vaihtaminen toiseen

Opiskelupaikan hakemiseen liittyvän tieto ja ohjaus tuodaan asiakkaan lähelle. Asioiden selvittelyssä voidaan edetä pienin askelin. Tavallisesti säätöön yksilövalmentaja tai Te-asiantuntija pyytää tulkin mukaan asiakstapaamiseen

Tulkki tapaa asiakasta ensimmäisen kerran ”kolmikannassa” **asiakkaan** ja hänelle tutun **yksilövalmentajan** tai **te-asiantuntijan** kanssa.

Seuraava tapaaminen voi jo toteutua tulkin ja asiakkaan kesken oppilaitoksen tiloissa. Monelle opiskelutilojen näkeminen on tärkeää. Ei jännitä niin paljon tulla haastatteluun. On helpompi tehdä päätös hakeutumisesta, kun on nähnyt fyysisen oppimisympäristön.

Usein on järkevää tutustua suunnitellun koulutusalan työtehtäviin jo ennen hakeutumista. Tulkin kanssa voidaan pohtia, miten voisi kerätä käytännönläheistä kokemusta ja näkemystä itseä kiinnostavalta alalta.

Hei Mira, sun työkkäri pyysi minut tänne - te olittekin jo puhuneet jotakin, että olet ajatellut hakea takaisin kouluun Joo

Niin mikä siinä olikaan se juttu, kun keskeytit ne merkonomiopinnot v. 2014? Olisin alun perin halunnut suuntautua taloushallintoon, mutta Pietarsaassa ei voinut suomenkielisenä sitä valita. En halua tehdä töitä kaupassa, olin kyllä Prismassa ja muuallakin.... Motivaatio vaan loppu ja oli kaikkea muutakin ongelmaa siinä elämän vaiheessa....nukuin tosi huonosti

No mitä olet tehnyt viime vuodet? En mitään, oon ollut masentunut tai no oon ollut kuntouttavassa työtoiminnassa nyt keväällä.. nyt on asiat paremmin jo

No voisitko ajatella, että opiskelisit Kokkolassa? Kun Pietarsaassa ei tosiaan ole suomenkielisenä sitä, mitä toivot No joo, mun veli asuu siellä nyt, niin vois onnistua olla siellä välillä yötäkin. Ei tarvis joka päivä kulkea tätä väliä. Mutta miten mä oikein haen? Ei kai mun tarvi kaikkea käydä uudestaan?

Voin auttaa sua hakemisessa. Sullahan on todistukset mukana, voinko vilkaista? No sullahan on tosi hyvin opintopisteitä ja hyviä arvosanojakin. Alan ammattiope antaa entisistä opinnoista hyväksyntöjä ja saat arvioin, paljonko opintoja puuttuu. Haluatko muuten tulla tutustumaan Kpedun tiloihin? Voidaan tavata ja voin esitellä opiskelutiloja, jos haluat.

Olis kiva. Ei tarvis sitten niin jännittää, jos haastatellaan. Jos laitan viestiä, kun tuun Kokkolaan, niin jos sulle sopis samana päivänä? En tiedä vielä nyt. ..

OK. tehdään niin. Tallennetaan numerot kännykkään, jos tulee muutakin asiaa mieleen, niin soita tai laita tekstiviesti. Oisko sulla muuta mielen päällä? No, minkälaisissa paikoissa vois sitten tehdä ne harjoittelut (työpaikalla oppiminen)? Ois kiva tehdä ne täällä Pietarsaassa. Voit tehdä niitä esim. taloustoimistoissa tai tilitoimistoissa. Sun ammatillinen ope eli tutkintovastaava hyväksyy työpaikan, mitä ehdotat. Katsotaan heti netistä, mitä suomenkielisiä Pietarsaassa vois olla..... (katsotaan ja listataan yrityksiä / työpaikkoja). Sulla olisi mahdollisuus hakeutua vaikka heti työkokeiluun johonkin noista yrityksistä. Voisit hankkia käytännön kokemuksia ja vielä varmistua, näyttääkö se taloushallinto oikeasti sun jutulta? Tehtävät olisivat tietysti jotain avustavaa, kun ei ole vielä ammattitaitoa. Olisiko tässä ideoita? Hyvä ajatus. Haluaisinkin ruveta jo heti tekemään edes jotakin, mikä veisi eteenpäin. Ja siinä saisi jo päivärytmin sillee, kun koulussakin tarvii olla.... Tulkki: Soitetaan sun työkkäri – ihmiselle ja varmistetaan, että työkokeilu olis myös ok. He saattaa tietää myös sopivia työpaikkoja. Sitten voidaan tehdä lista työpaikoista, mistä voit lähtee kysymään. Työkkäristä saat sen sopimuslomakkeen. Ok? Ok.

Koulutusalat – tutkintotavoitteisen opiskelun on aloittanut Varustamo hankkeen aikana 22 opiskelijaa

1.12 seuranta-ajankohtana 21opiskelee

puualan pt	3
liiketoiminnan pt /at	3
hiusala pt	2
kasvatus- ja ohjausala pt	2
elintarvikealan pt	2
kiinteistöhoito	1
rakennusalan pt	1
metalli pt	1
luonnonvara-ala pt	1
tieto- ja viestintätekniikka	1
sosiaali- ja terveys pt	1
laboratorioalan pt	1

amk opinnot	1
luovi	1

Lisäksi 8 jo opiskellut hankkeen aikana valitsemansa opinnot päätökseen tai keskeyttänyt opinnot

ICT-pt	(1)	valmistunut tutkintoon
Elintarvikeala pt	(1)	valmistunut tutkintoon
Rakennusala	(1)	kesk.
Tieto- ja viestintäteknikka	(1)	kesk.
Kasvatus- ja ohjausala	(1)	osatutkintotavoitteinen, ei suorittanut osatutkintoa
Catering pt	(2)	kesk.

TYÖSSÄ 1.12.2021

HALPA HALLI

SOL

4 H iltapäiväkerho

Bandage tapahtumajärjestäjä

Timpuritiimi

Koukkukuljetus

Smart siivouspalvelu

Kokkolan kaupunki

Accon

Minimani

Spr-kirpputori

Freeport Cobolt

työttömien yhdistys

leipomokahvilatyö (2)

ei tietoa, koodattu työssä olevaksi

KUNTOUTTAVASSA TYÖTOIMINNASSA (7 henkilöä) 10%

1.12.2021

SPR KIRPPUTORI	(2)
SOSIAALI PSYKIATRINEN YHDISTYS	(2)
KANKURIN KAMARI	(1)
HYVÄNMIELIEN TORI	(1)
MUU KIRPPUTORI (TYÖKOKEILU)	(1)

Liite 4.

TYÖTÖN 1.12.2021

Työttömänä 14 henkilöä (20%)

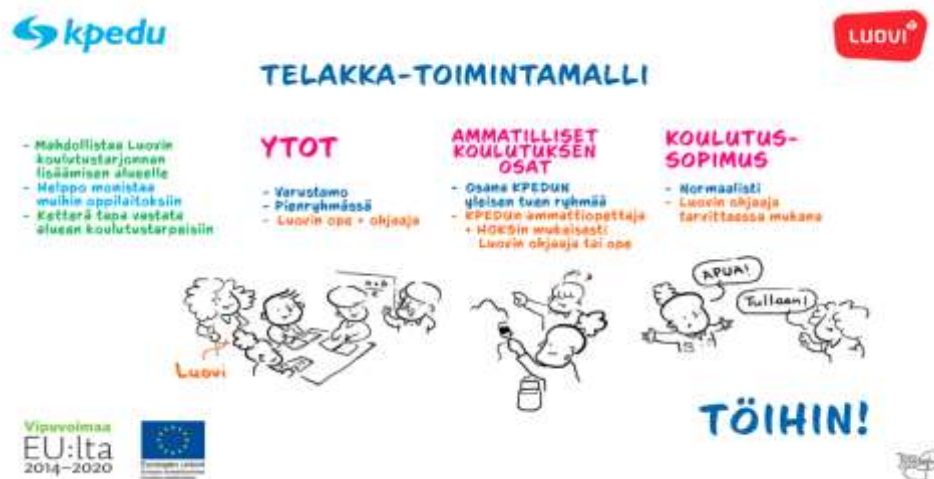
- viidellä (5) ei ole ammatillista perustutkintoa / -koulutusta
- Varustamo hankkeen toiminta-aikana seitsemän (8) on hakenut johonkin koulutukseen
- Varustamo hankkeen aikana neljä (4) on opiskellut osatutkintotavoitteisesti tai tutkintotavoitteisesti
- Varustamo hankkeen aikana seitsemän on osallistunut koulutuskokeiluun tai muutoin tutustunut lyhytkestoisesti eri koulutusvaihtoehtoihin
- Yksi on työkokeilussa
- Kolme on muuttanut pois Kokkolasta opintojen tai työn perässä

TYÖVOIMAN ULKOPUOLELLA 1.12.2021

Työvoiman ulkopuolella on 12 henkilöä (17% osallistujista)

- vanhempainrahakaudella (3)
- eläkkeellä (2)
- Teak kuntoutuksessa (1)
- armeijassa (1)
- sairaslomalla / ei tietoa (5)

6. TELAKKATOIMINTAMALLI

Hankkeen tavoitteena oli kehittää ja pilotoida Keski-Pohjanmaan ammattiopiston ja Ammattiopisto Luovin kanssa pedagoginen yhteistyömalli, jossa vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden osaamisen hankkiminen suunnitellaan ja toteutetaan KPEDUn tutkintotarjontaa ja oppimisympäristöjä hyödyntäen. Ammattiopisto Luovi tuottaa opiskelijoille vaativan erityisen tuen palvelut (ml. erityisopettaja ja ohjaaja).

Suunnitellaan yhteistyömalliin liittyvät pedagogiset ratkaisut, ohjauksen käytännöt ja työnjako.

Tehdään toimintamallista toimiva mallinnus

–Telakka –toimintamalli

Toimintamallin pilotointi aloitettiin 08/2019 ja telakkatoimintamallin osalta päätettiin 06/2021

Toimintamalliin valittiin pilotoitaviksi aloiksi pintakäsittelyn perustutkinto (maalari), elintarvikealan perustutkinto (kondiittori) sekä puhdistus- ja kiinteistöpalvelualan perustutkinto (toimitilahuoltaja)

Toimintamallia aloitettiin pilotoimaan aluksi 5 opiskelijan ryhmällä. Syksyn 2019 aikana ryhmä täydentyi 8 opiskelijan suuruisiksi. Ryhmää on täydennetty pilotointikauden aikana

siten, että päättäneiden opiskelijoiden tilalle on valittu aina uusia opiskelijoita
Kaikkiaan hankkeen telakkatoimintamallin pilottiryhmässä on ollut mukana 12 opiskelijaa,
joista 3 suoritti tutkinnon loppuun hankeajana. Osa opiskelijoista jatkaa yhä opintojaan
–Telakka -toimintamalli pähkinän kuoressa:
Hyödynnetään koulutustarjontaan Keski-Pohjanmaan ammattiopiston tutkintotarjotinta.
Opiskelija valitaan opiskelemaan sovittua tutkintoa Ammattiopisto Luovin opiskelijaksi
Opinnot toteutetaan siten, että ammatilliset tutkinnonosat opiskelijat opiskelevat
integroituna Keski-Pohjanmaan ammattiopiston tutkintoryhmiin Keski-pohjanmaan
ammattiopiston työsaleissa. Ammatillinen opetus ostetaan Keski-pohjanmaan
ammattiopistolta. Yhteiset tutkinnon osat opiskelijat opiskelevat pienryhmässä
Ammattiopisto Luovin ammatillisen erityisopettajan ja ohjaajan ohjauksessa.
Luovi tarjoaa opiskelijoille vaativan erityisen tuen mukaiset palvelut (opiskeluhyvinvointi,
erityisopettajan palvelut, tarvittava vaativan erityisen tuen ohjaus kaikkiin koulutuksen osiin
sekä työelämässä tapahtuvaan oppimiseen ym.)
Telakka -toimintamallin tarkempi kuvaus (<https://bit.ly/3xSFF3y>)

Telakka-toimintamallin osalta hankekausi tuli päätökseen 6/2021

Telakkatoimintamallin mukainen tapa järjestää vaativan erityisen tuen koulutusta alkoi
perusrahoitteisena koulutuksena Ammattiopisto Luovin ja Keski-pohjanmaan
ammattiopiston yhteistyönä 08/2021

Tällä hetkellä koulutusta järjestetään Elintarvikealan, Pintakäsittelyalan sekä liiketoiminnan
perustutkintokoulutuksena.

Pilotoinnin yhtenä tavoitteena oli myös selvittää toimintamallin taloudellista
mahdollisuutta ja sen tulosten perusteella tavoittelemme noin 12 opiskelijan määrää
olemassa olevilla henkilöstöresursseilla

Telakkatoimintamalli on kiinnostanut läpi hankeajan runsaasti myös muita toimijoita
Hanke näyttäisi juurtuvan perustoiminnaksi keski-pohjanmaan alueella ainakin Kokkolaan,
mutta myös hankkeesta saatuja hyviä kokemuksia on hyödynnetty Ammattiopisto Luovi,

Pietarsaaren ja Keski-pohjanmaan ammattiopiston välisen koulutusyhteistyösopimuksen laadinnassa

Lisäksi pilotoitua toimintamallia ollaan jollain tasolla ottamassa käyttöön myös ainakin Ammattiopisto Luovi, Itä-Suomen suunnalla yhteistyössä Riveria Ammattiopiston kanssa Keskusteluja toimintamallin käytänteiden hyödyntämisestä käynnissä myös Ammattiopisto Luovin muilla toimialueilla

Telakkatoimintamalli on kiinnostanut läpi hankeajan runsaasti myös muita toimijoita Hanke näyttäisi juurtuvan perustoiminnaksi keski-pohjanmaan alueella ainakin Kokkolaan, mutta myös hankkeesta saatuja hyviä kokemuksia on hyödynnetty Ammattiopisto Luovi, Pietarsaaren ja Keski-pohjanmaan ammattiopiston välisen koulutusyhteistyösopimuksen laadinnassa.

Lisäksi pilotoitua toimintamallia ollaan jollain tasolla ottamassa käyttöön myös ainakin Ammattiopisto Luovi, Itä-Suomen suunnalla yhteistyössä Riveria Ammattiopiston kanssa Keskusteluja toimintamallin käytänteiden hyödyntämisestä käynnissä myös Ammattiopisto Luovin muilla toimialueilla

7.APPLIKAATIO

Palveluapplikaatiota NuPa-nuorten palvelut Kokkolassa kehitetään vielä. Nuorisopalvelut ottaa sen hankkeen päättymisen jälkeen päivitettäväksi.

app.mesensei.com/nupa

8. VAKIINNUTTAMINEN

Telakkatoimintamalli jää.

Koulutus- ja työelämätulkki palvelua hiotaan viedä OKM:n hankkeessa.

Telakkapaja-toimintaa kehitetään edelleen Yhdessä voimaa opintoihin hankkeessa, joka alkaa 1.1.2022

<https://www.kpedu.fi/yhdessa-voimaa-opintoihin>

9.OSALLISTUNEET

Hankkeessa on ollut 135, joista naisia 65 osallistujaa ja heistä 124 on täyttänyt lopetusilmoituksen, joka on kirjattu Euraan.

10.PÄÄTTÖSEMINAARI 14.12.2021

OHJELMA

	8.10-8.20	Tervetuloa Ari Maunula ja johtaja, Kpedu	
	8.20-9.00	OKM:n terveiset ja ajankohtaisia, opetusneuvos Anne Ekroth, Opetus- ja kulttuuriministeriö	
	9.00-9.45	Nuorten toiveita palvelulle: mitä olemme oppineet tutkimuksesta Tomi Källäkoski, Vastavaa tutkija, Nuorisotutkimusverkosto, Dosentti, Tampereen yliopisto	
	9.45-10.00	Kahvipauro	
	10.00-11.15	Varustamo-hanke tukea opintoihin ja elämään Salla Tiukka, Taina Paavola-Ylitalo, Kpedu, Lasse Hannula, Luovi	
	11.15-11.45	Lounas	
	11.45-14.05	Tukipolku-hanke tukea opintoihin ja elämään Janika Kupila, Kpedu, Kenneth Hufvudsalo, Pietarsaaren kaupunki, Tanja Asiala, Kpedu, Patrik Lindgren ja Aenna Wikström, Sina Sandström, Optima	
	14.05-14.35	Poissaolotutkimuksen antia, projektitutkija Katarina Alanko, Åbo Akademi	
	14.35-14.45	Kahvi	
	14.45-15.35	Tiedolla johtaminen pudokkuuden ehkäisyssä 2. asteen ammatillisessa koulutuksessa, Kehittämispäällikkö Vesa Sarmia Helsingin Diakonia-alatoksen säätö	
	15.35-15.45	Elyn terveiset Rahoitusasiantuntija Marko Muotio, Keski-Suomen Ely-keskus	
	15.45	Päätösanat rehtori Sirkku Purontaus, Keski-Pohjanmaan ammattiopisto	
		Päivän puheenjohtajana toimii Sirkku Purontaus	

Microsoft Teams-kokous

LIITY TIETOKONEELLA TAI MÖBILISOVELLUKSELLA

Liity kokouseen napsauttamalla [tästä](#)

Esitykset:

<https://www.kpedu.fi/kpedu/projektitoiminta-hankkeet/projektit/projektiarkisto/varustamo>

Oph:n tilaisuuden tallenteet.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/zoomi-sujuvia-siirtymia-edistamassa>

11.TUTKIMUSOSUUS

Jukka Vehviläinen on tehnyt hankkeen toiminnasta selvitystä.

<https://www.kpedu.fi/kpedu/projektitoiminta-hankeet/projektit/projektiarkisto/varustamo>

VARUSTAMO-HANKKEEN SELVITYS

Loppuraportti

Jukka Vehviläinen

Toukokuu 2021

VARUSTAMO-HANKKEEN SELVITYSRAPORTTI

Raportissa luodaan katsaus Varustamo-hankkeen toimintaan vuosien 2020–2021 aikana. Hanketoiminnan konkreettisten käytäntöjen lisäksi tarkastellaan hankkeen tavoitteiden saavuttamista, hyvien käytäntöjen vakiinnuttamisen problematiikkaa sekä tulevaisuuden kehittämistarpeita. Lisäksi esitetään kyselyihin ja tilastorekistereihin perustuvaa taustatietoa hankkeen keskeisten teemojen osalta.

Selvityksessä *ei ole* kyse hankkeen vaikuttavuuden arvioinnista. Tämä näkökulma rajautuu pois jo yksin sen takia, että selvitystyössä ei ole käytetty niin mittavaa aineistoa mitä vaikuttavuuden arviointi edellyttäisi.

Selvitystyö jäsenyi kolmeen erilliseen tarkasteluajankohtaan. Ensimmäinen vaihe ajoittui tammi-helmikuuhun 2020, toinen vaihe syksyyn 2020 ja viimeinen vaihe kevääseen 2021. Ensimmäistä ja toista vaihetta voi luonnehtia *välikartoitusten* nimellä, viimeinen vaihe on hankkeen *loppukatsaus*.

1. VARUSTAMO-HANKKEEN ESITTELY

ESR-rahoitteista Varustamo-hanketta toteutettiin Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän organisoimana ja koordinoimana. Hanketoimijoina ovat hankkeen loppuvaiheessa Keski-Pohjanmaan ammattiopisto ja Ammattiopisto Luovi.[\[1\]](#)

Varustamo-hankkeen alkuperäinen toteutusaika oli 1.3.2019–30.6.2021. Hanke sai kuitenkin jatkoaikaa ja toiminta jatkuu vuoden 2021 loppuun. Hanke sijoittui Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman toimintalinjan ”4. Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen”, erityistavoitteen ”9.1. Siirtymävaiheita ja koulutuksellista tasa-arvoa tukevien palveluiden parantaminen” valtakunnalliseen osioon. Hanketta rahoitti Keski-Suomen ELY-keskus.

Varustamo-hankkeen tavoitteena oli luoda uusia toimintamalleja tukea tarvitsevien nuorten auttamiseksi. Uudet, joustavat toimintatavat lisäävät opintojen suorittamisen mahdollisuuksia, auttavat opintojen keskeytyessä ja tukevat työllistymistä ammattiin valmistumisen yhteydessä.

Hankkeessa hyödynnettiin organisaatioiden tarjoamia mahdollisuuksia; toiminta perustui uusien joustavien ja rajapintoja yhdistävien käytäntöjen kehittämiseen sekä pilotointiin.

Varustamo-hankkeen toiminta jäsenyi Telakka-toimintamalliin, Telakkapajaan sekä koulutus- ja työelämä-tulkaukseen. Seuraavaksi esitellään lyhyesti näitä hanketoimintoja.

Telakka-toimintamalli (Luovi ja Kpedu)

Telakka-toimintamalli on tarkoitettu vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille. Pedagoginen yhteistyömalli tarjoaa Luovin opiskelijoille mahdollisuuden opiskella Keski-Pohjanmaan ammattiopiston perustutkintoja (osatutkinnot tai koko tutkinto). Luovin opiskelijoiden osaamisen hankkiminen suunnitellaan ja toteutetaan siis Kpedun tutkintotarjontaa ja oppimisympäristöjä hyödyntäen.

Ammatillisen erityisoppilaitoksen asiantuntija ’Opintoluotsi’ poluttaa vaativan erityisen tuen opiskelijoita integroituna yleisen ammattioppilaitoksen kolmeen eri perustutkintoon. Vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille luodaan henkilökohtaiset osaamisen kehittymisen suunnitelmat (HOKS).

Kahden oppilaitoksen (rahoituksellisen) yhteistyön mahdollistajana on se, että Luovi saa opiskelijasta valtionosuuden ja korvaa Kpedulle opiskelijapäivistä koituvia kuluja. Yhteistyötä tehdään myös pedagogisten ratkaisujen ja ohjauskäytäntöjen valinnassa ja laajemminkin toimintamallin kehittämisessä.

Telakka-toimintamalli pyritään vakiinnuttamaan koulutuksen järjestäjien perusrahoituksella toteuttavaksi. Varustamo-hankkeen aikana kehittämisresursseilla tuetaan opettajien toimintaa, käytännön mallintamista sekä prosessin kuvaamista.

Ammattiopisto Luovin näkökulmasta Varustamo-hanke lisää ammatillisen koulutuksen saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta. Vaativaa erityistä tukea tarvitseville pystytään tarjoamaan enemmän mahdollisuuksia eri alojen tutkintojen suorittamiseen, samalla opiskelijat pysyvät edelleen erityisoppilaitoksen ohjaus- ja tukipalveluiden piirissä. Yleisen ammatillisen oppilaitoksen näkökulmasta hanke ja siihen sisältyvä oppilaitosyhteistyö kehittää opetus- ja ohjaushenkilöstön osaamista erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden osalta.

Varustamo-hankkeen toiminta sijoittui eri koulutus- ja ohjausorganisaatioiden ”rajapinnoille”. Voidaan puhua nivelvaiheista, jotka ovat perinteisesti jääneet kuin katvealueelle kunkin organisaation näkökulmasta. Etenkin ESR-hanketoiminnan myötä nivelvaiheet ovat olleet jo vuosikausia vahvan hankekehittämisen ja paikallisten toimintatapojen sopimisen kohteena. Nivelvaiheissa kohdataan ohjauksen ja tuen tarpeessa olevia nuoria, joiden auttaminen vaatii vahvoja yhteistyöverkostoja ja yhteisvastuun kehittämistä.

Varustamo-hankkeessa nivelvaiheiden mallia edusti etenkin Telakkapaja. Tätä toimintaa järjestettiin ensin Kokkotyö-säätiön organisoimana ja sen tiloissa, konkurssin myötä (alkuvuonna 2021) paja siirtyi Keski-Pohjanmaan ammattiopiston tiloihin.

Telakkapaja

Telakkapaja on matalan kynnyksen ryhmämuotoinen palvelu. Toiminta on tarkoitettu työn ja koulutuksen ulkopuolella oleville (ns. NEET-nuoret) sekä opintojen keskeyttämiskeskeisillä oleville.

Varustamo-hankkeen aikana Kpedun ja Luovin asiakkaita ohjataan Telakkapajalle, jossa on tarjolla ohjaava työntekijä Luotsi. Pajajakson aikana opiskelijat pysyvät opinnoissaan kiinni, samalla on mahdollisuus pohtia omia vahvuuksiaan ja etsiä uutta suuntaa elämälle. Luotsi auttaa löytämään uusia joustavia avauksia välittömään etenemiseen takaisin opintoihin, kuntoutukseen tai töihin. Luotsin työparina toimii hankkeen koulutus-/työelämävalmentaja.

Telakkapajan toiminta on osa opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja. Pajajakson alussa kartoitetaan tuen tarve ja suoritetaan arviointi. Lisäksi laaditaan suunnitelma ohjauksen tarpeesta ja toteuttamistavasta. Tuki voi olla pienryhmäohjausta ja/tai itsenäistä työskentelyä.

Telakkapajan toimintaan kuuluu myös elämänhallinnan tukeminen. Teemoja ovat esimerkiksi oman toiminnan ohjaus, motivaation ylläpito, taloustaidot sekä mielenterveys. Pajalle tehdyt tuotteet voidaan hyväksilukea osaksi ammatillisia opintoja.

Etenkin NEET-nuorten kohdalla toteutetaan perinteisestä pajatoiminnasta poikkeavaa intensiivistä ohjauksellista ryhmätoimintaa; tavoitteena on itseohjautuvuuden kehittyminen sekä valmiuksien ja motivaation lisääminen.

Telakkapajan Luotsin työparina toimii *koulutus- ja työelämätulkki*. Tulkkajaat toimivat nimensä mukaisesti kuin välittäjinä nuorten, koulutuksen ja työelämän välillä. Koulutustulkkauksessa korostuu koulutusvaihtoehtojen avaaminen ja ammatillisten opintojen tukeminen.

Koulutustulkkauk

Koulutustulkin tehtävä on avata mahdollisuuksia ja tukea nuorta eteenpäin oman identiteetin ja vahvuuksien löytämiseksi. Tämä tehtävä ei kuulu minkään organisaation perustehtävään, Varustamo-hankkeessa pilotoidaankin organisaatorajat ylittävää toimintamallia. Koulutustulkin työhön kuuluu verkostojen mahdollisuuksien miettiminen uudella tavalla, moniammatillista yhteistyötä pyritään tekemään aiempaa asiakaskeskeisemmin.

Varustamo-hankkeen koulutustulkkauk tarjoaa paremmat mahdollisuudet ns. NEET-nuorten tukemiseen. Hanke mahdollistaa pitkäkestoisen ohjausprosessin ja rinnalla kulkemisen, jolla edistetään nuorten sijoittumista koulutukseen tai työelämään. Ohjausprosessia viedään eteenpäin eri organisaatioiden yhteistyössä ja nivelvaiheissa liikkuen.

Koulutustulkin tavoitteena on uudenlaisten innovatiivisten toimintatapojen kehittäminen. Koulutustulkin toimenkuvaan kuuluu siis sekä ohjattavien nuorten auttaminen että nuorten palvelujärjestelmän sujuvoittaminen ja joustavoittaminen.

Koulutustulkkauksen ohella Varustamo-hankkeessa kehitettiin myös *työelämätulkin* toimenkuva. Tämä toiminta on selkeämmin rajattua, tulkkauk tarjotaan esimerkiksi valmistumisvaiheessa oleville ammatillisen koulutuksen opiskelijoille.

Työelämätulkkkaus

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä tarjoaa tuen tarpeessa oleville Keski-Pohjanmaan ammattiopiston ja Luovin opiskelijoille työelämätulkkauksista valmistumisvaiheessa. Varustamo-hankkeen toimintamallissa hyödynnetään Luovin Teddy-hankkeessa luotua ohjaus- ja tukimallia (mm. työpaikkapankki, työanalyysi ja työnantajille suunnattu tietopankki).

Valmistuvia opiskelijoita autetaan etsimään ja löytämään työpaikkoja, perehtymään työhön ja pysymään työssä. Työelämätulkkaukseen kuuluu myös työllistymisen jälkeinen ohjaus työpaikalla sekä työnantajien tukeminen työllistymistä edistävien mallien ja kokeilujen käyttöönotossa. Työelämätulkki tekee yhteistyötä Telakkatoiminta-mallin ja Telakkapajan kanssa.

Varustamo-hanketta toteuttavien organisaatioiden yhteistyö näkyy konkreettisesti siten, että eri palvelutahot voivat poluttaa omia asiakkaitaan toisille. Kpedun ja Luovin opiskelijat voivat hyödyntää Telakkapajaa ja pajalta voidaan vastaavasti ohjata nuoria opiskelemaan näihin oppilaitoksiin. Koulutus- ja työelämätulkit toimivat organisaatioiden välimaastoissa kuin kaikkien yhteisinä työntekijöinä.

2. VARUSTAMO-HANKE VUODEN 2020 ALUSSA

2.1. Välikartoituksen tarkoitus

Tammi-helmikuussa 2020 tehtiin selvityksen ensimmäinen kierros. Tuolloin tehtiin lyhyt www-kysely keskeisille hanketoimijoille sekä haastateltiin hankkeeseen osallistuneita työntekijöitä ja opiskelijoita. Kyselyn tarkoituksena oli pohjustaa haastatteluja, eli haastatteluilla haluttiin syventää kyselyn tietoja.

Tänä ajankohtana Varustamo-hanke oli suunnilleen puolivälissä. Selvityksessä haettiin tietoa siitä, miten hanketavoitteet ovat toteutuneet, mitkä asiat ovat tukeneet tai haitanneet tavoitteiden toteutumista ja millaisia kehittämistarpeita hanketoimintaan ja -ympäristöön liittyy. Lisäksi tehtiin SWOT-analyysia hankkeen vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhkista.^[2] Selvitystä tehtiin hankkeen sisäiseen käyttöön ja toiminnan tueksi.

Kyselyn ja haastatteluiden viitekehyyksi tehtiin jäsenystä Varustamo-hankkeen teemoista ja tavoitteista. Hankkeen virallisten toimintatapojen (Telakka-toimintamalli, Telakkapaja, koulutus- ja työelämätulkkaukset) lisäksi läpäisevänä teemana oli hankeverkoston toimijaorganisaatioiden yhteistyö. Varustamo-hankkeen teemoista muodostettiin myös konkreettisempia tavoitteita, joissa huomioitiin esimerkiksi erilaiset opiskelijaprofiilit toiminnan kohteina.

2.2. Kyselyn tulokset

Välikartoituksen kyselyyn osallistui 5 keskeistä hanketoimijaa. Heistä 4 oli Keski-Pohjanmaan ammattiopistosta ja 1 Kokkotyö-säätiöstä.

Vastausten perusteella hanketoimijat ja yhteistyötahot olivat erittäin tyytyväisiä hanketoiminnan edistymiseen. Työelämätulkkauksen edistyminen jakoi eniten mielipiteitä.

Alkuvuoden 2020 aineisto kertoi siitä, että hankkeen toimenpiteet toimivat *sinällään* hyvin ja suunnitelmien mukaisesti. Rakenteet, mallit ja esimerkiksi yhteistyöhön ja tiloihin liittyvät puitteet toimivat hyvin. Haasteita tulee lähinnä nuorten asiakkaiden ominaisuuksista ja valmiuksista; asiakkaat kärsivät sosiaalisten tilanteiden peloista, jaksaminen saattaa vaihdella eikä työelämään ohjaaminen ole monellakaan ajankohtaista.

Tässä vaiheessa tulkittiin, että Varustamo-hanke on kaventanut nuorten ja koulutusmaailman välillä olevaa kuilua, mutta työelämysuhteiden kanssa on suhteellisesti enemmän haasteita. Työmarkkinoille sijoittuminen on vaikeampaa kuin koulutukseen kiinnittyminen.

Hanketta edistäviksi tekijäksi mainittiin ennen kaikkea verkostojen ja yhteistyön vahvuus. Lisäksi korostettiin vahvojen hankeorganisaatioiden ja yhteisen historian merkitystä. Eri organisaatioiden työntekijät tuntevat toisensa ja jakavat saman yleisemmän tason päämäärän (nuorten hyvinvointi).

Varustamo-hankkeen tulevaisuuden mahdollisuudet liittyivät (alkuvuonna 2020) toiminnan laajentamiseen ja vakiinnuttamiseen. Tärkeänä nähtiin myös uuden nivelvaihemallin rakentaminen, joka pitäisi nuoret kiinni koulutusjärjestelmässä ja yhteiskunnassa.

Hanketta hidastavista asioista tai hankkeen heikkouksista ei tullut juurikaan mainintoja. Hankkeen ja toimintaympäristön uhkakuvat liittyivät paljolti taloudellisiin resursseihin, ja sitä kautta syntyvään epäilykseen hankekäytäntöjen vakiintumisesta.

2.3. Haastattelut

Taustoittavan kyselyn jälkeen tehtiin haastatteluja helmikuussa 2020. Teemahaastatteluihin osallistui kaikkiaan 8 henkilöä. Haastatteluissa oli mukana hankkeen edustajia Keski-Pohjanmaan ammattiopistosta, Luovista ja Kokkotyö-säätiöstä. Lisäksi haastatteluihin osallistui opetus- ja ohjaushenkilöstöä sekä 2 opiskelijaa. Koulutusaloista edustettuina olivat pintakäsittely-, elintarvike- ja puhdistuspalvelualat.

Yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisen ongelmat

Haastatteluissa tulivat esille yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittymisen haasteet. Eräiden näkemysten mukaan nuoret tarvitsevat byrokratiatulkkia, joka ohjeistaa toimimaan erilaisissa palvelujärjestelmän vaatimissa tilanteissa. Tämä selitti osin myös esimerkiksi Telakkapajan hyödyllisyyttä; kyse on matalan kynnyksen palvelusta, jonka vahvuudeksi koettiin myös ohjauskeskustelujen moniammatillisuus. Nuori asiakas saa samaan aikaan ja samasta paikasta tietoa eri palvelutahojen tarjoamista mahdollisuuksista.

Byrokratiatulkkin tarve ilmentänee laajempaa yhteiskunnallisen ulkopuolisuuden kokemusta. Nuorten asiakkaiden yleiset arjen valmiudet koettiin suhteellisen puutteellisiksi. Varustamo-hankkeen eräänä vahvuutena pidettiin sitä, että tarjottu tuki ja ohjaus on ”koko elämän” kattavaa. Esimerkiksi Valma-koulutus nähtiin tähän verrattuna enemmän koulumaisena palveluna.

Varustamo-hankkeen palveluita käyttävien nuorten perusvalmiudet olivat siis usein suhteellisen heikkoja. Tämä heijastui ammatillisten opintojen keskimääräistä vaikeampaan etenemiseen ja työpaikkojen (harjoittelupaikat, kesätyöt, työpaikalla tapahtuva oppiminen) saantiin.

Haastatteluissa puhuttiin esimerkiksi ryhmäytymisen haasteista. Isossa ryhmässä toimiminen oli monelle hankalaa, sosiaaliset pelot olivat keskimääräistä yleisempiä. Hankkeen aikana on saatu hyviä kokemuksia heterogeenisistä ryhmistä ja vertaistuesta. Kirjavissa ja erilaisia opiskelijoita sisältävissä

ryhmissä erilaisuus on usein hyväksyttävämpää, moninaisuus mahdollistaa myös vertaistuen, jossa esimerkiksi kolmannen vuoden opiskelijat auttavat ensimmäisen vuoden opiskelijoita.

Ammatillisen koulutuksen haasteet

Haastattelut nostivat esiin myös ammatillisen koulutuksen haasteita. Telakka-mallin rakentaminen vaatii hyvää yhteistyötä ammatillisen koulutuksen eri alojen kanssa. Lisäksi yhteistyötä pitäisi tehdä erityisoppilaitoksen ja yleisen ammatillisen oppilaitoksen kesken.

Haastattelujen perusteella yhteistyön rakentaminen saattaa olla aluksi työlästä. Toiminnassa tulisi lähteä koulutusalojen ehdoilla. Tämä tarkoittaa esimerkiksi yhteisiä palaveria ja hyvää valmisteluvaihetta, oikeiden henkilöiden kanssa. Yhteisiä tapaamisia, palavereja ja niiden kautta tapahtuvaa yhteistä kuulemistä ja seuranta tulisi jatkaa myös toiminnan aloittamisen jälkeen.

Myös opiskelijavalinta tulisi tehdä huolellisesti. Telakka-malliin tulevien opiskelijoiden tulisi olla valmiita ottamaan tukea vastaan, heidän koulukuntoisuutensa tulisi olla sillä tasolla, että opiskelut sujuvat myös yleisen ammatillisen oppilaitoksen puolella.

Opintojen etenemisen seuranta on tärkeää. Erään haastateltavan mukaan opiskelijalla tulisi olla *ammattillinen kyky työskennellä*. HOKS-suunnitelmat ja -keskustelut tehdään erityisoppilaitoksen ja yleisen oppilaitoksen yhteistyönä.

YTO-aineet nousivat usein ongelmaksi alkuvuonna 2020. Tähän liittyvänä hyvänä käytäntönä pidettiin esimerkiksi erityisopettajan YTO-ryhmiä.

Erityisoppilaitoksen näkökulmasta katsottuna yhteistyön onnistumisen eräänä ehtona on se, että yleisen ammatillisen oppilaitoksen puolella tunnustetaan erityisen tuen tarve. Lisäksi *opettajan tulisi pyytää apua* tarvittaessa. Telakka-mallin idea perustuu siihen, että erityisoppilaitoksen ohjaus- ja tukipalvelut ovat käytettävissä koko ajan. Toiminnassa tulisi olla joustavuutta, esimerkiksi koulutuskokeilut eri aloille tarjoaisivat uusia mahdollisuuksia matalan kynnyksen periaatteella (ei sitoutumista). Vielä olisi hyvä tunnistaa erilaiset kriittiset pisteet ja tilanteet. Esimerkiksi uuteen ryhmään tuleminen tai työharjoittelupaikan hakeminen ovat monelle opiskelijalle hankalia tilanteita.

Yleisen ammatillisen oppilaitoksen puolella tunnistettiin erityisen tuen tarpeet ja vaikeammin koulutettavien opiskelijoiden tilanne. Haastatteluissa tuli esiin myös ammatillisen koulutuksen (nykyinen) realismi; opettajilla ei ole aina mahdollisuuksia tukea heikommin pärjääviä, koska opetus- ja ohjausresurssit koetaan puutteellisiksi. Hyvän ammattitaidon opettaminen voi keskittyä toisinaan niille, jotka oppivat uudet taidot suhteellisen nopeasti ja vaivattomasti. Tästä saattaa syntyä kierre, jossa heikot perusvalmiudet omaavat opiskelijat saavat suhteellisen heikkoa opetusta, he vaihtavat alaa tai keskeyttävät opintonsa, tai päätyvät matalamman osaamistason työpaikkoihin. Erään opettajan näkemyksen mukaan kaikista tulisi kunnon ammattilaisia, mikäli opetus- ja ohjausresursseja olisi riittävästi ja niitä voitaisiin kohdistaa erityistä tukea tarvitseville.

Matala kynnys ja hengähdystauko

Varustamo-hankkeen piiriin ja esimerkiksi Telakkapajalle tulevien opiskelijoiden ammatillisissa opinnoissa oli usein kitkaa ja hidasteita monista syistä. Telakkapaja tarjosi usein eräänlaisen hengähdystauon, jossa opinnot voi laittaa väliaikaisesti tauolle. Virallisiin kirjoihin opiskelija kirjattiin ”opiskelua tukevassa paikassa olevaksi”.

Pajan ja hankkeen toimintaa leimasi matalan kynnyksen periaate ja tietty vapaus; tiukkojen aikataulujen, suunnitelmien ja normien sijaan ohjaus perustui enemmänkin vapaaehtoisuuteen ja nuoren omiin tarpeisiin. Koulutus- tai työelämäpolkua jatketaan systemaattisemmin, vahvemmin ja

nopeammin vasta sitten kun siihen ollaan valmiita. Tämä nuoren asiakkaan oman aikataulun ja tarpeiden kuunteleminen oli alkuvuonna 2020 tehtyjen haastattelujen perusteella yksi Varustamo-hankkeen vahvuus.

3. VÄLIKARTOITUS SYKSYLLÄ 2020

3.1. Johdanto

Selvitystyötä jatkettiin syksyllä 2020. Tavoitteena oli tehdä välikatsaus toiminnan kehittämisen tarpeisiin ja hankkeen loppukauden tueksi.

Ennen syksyn aineiston keräämistä pidettiin työkokous hanketoimijoiden kanssa. Varsinaisen aineiston muodostivat hanketoimijoille ja yhteistyökumppaneille tehty www-kysely sekä hanketoimijoiden henkilökohtaiset haastattelut. Kysely lähetettiin syyskuussa kaikkiaan 33 henkilölle, määräaikaan (30.9.2020) mennessä vastauksia kertyi 20 kpl. Hanketoimijoiden haastatteluista tehtiin 5 kpl.

Kyselyyn oli mahdollista vastata vaikkei tuntenutkaan kaikkia hankkeen toimintatapoja.^[3] Kyselyn viitekehys sijoitettiin toiminnan kehittämisen ja mallinnusprosessin tukemiseen. Vastaajilta haluttiin tietoa kehittämisen (uudet käytännöt, muutos jne.) ja mallintamisen (prosessikuvaus, ohjeistus, toistettavuus jne.) nykytilasta. Mallintamisen merkitys korostuu käytäntöjen levittämisen ja vakiinnuttamisen tavoitteissa.

3.2. Hankkeen osatavoitteet

Varustamo-hankkeen toimintakokonaisuudet ”pilkottiin” osatavoitteisiin. Nämä osatavoitteet oli muodostettu hankkeen virallisista tavoitteista sekä aiemman aineiston keskeisistä havainnoista. Samoja osatavoitteita käytettiin myös kevään 2021 loppukyselyssä. Osatavoitteet on kuvattu alla:

VARUSTAMO-HANKKEEN OSATAVOITTEET (kyselyissä käytetyt)

Telakka-mallin osatavoitteet

Erityisen tuen tarpeen tunnistaminen

Opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen

HOKS-prosessi

Luovilta pyydetty/saatu tuki opetuksen tukena

YTO-aineiden opetuksen järjestäminen

Oppimisympäristöjen monipuolisuus ja soveltuvuus

Pedagogiset käytännöt

Opiskelija-arvioinnin sujuvuus/osuvuus

Opiskelijoiden vertaistuen ja ryhmäytymisen mahdollistaminen

Yhteinen suunnittelu ja työnjako (Luovi ja Kpedu)

Telakkapajan osatavoitteet

Pitkään työttömänä olleiden nuorten tukeminen
Opintojen keskeyttämiskeskeisissä olevien tukeminen / opintojen jatkon tuki
Opintojen keskeytymisen jälkeinen nopea ja joustava jatkopolku
Ohjauksellinen ryhmätoiminta
Itsenäisen työskentelyn tukeminen/mahdollistaminen
Pitkäkestoisen ohjausprosessin mahdollistaminen
Ohjaavan työntekijän (Luotsi) toimenkuvan kehittäminen

Valmistuvien opiskelijoiden työllistymisen tuki

Työelämätulkin toimenkuvan kehittäminen
Työllistymisen tuen tarpeen tunnistaminen
Työpaikkojen etsiminen ja löytäminen
Työhön perehdyttäminen
Työllistymisen jälkeinen ohjaus työpaikoilla
Työnantajien tukeminen
Verkostotyön hyödyntäminen

Nuorten palvelujärjestelmä / koulutustulkki

Koulutustulkin toimenkuvan kehittäminen
Osallistavien toimintamallien kehittäminen
Organisaatioiden rajapinnoilla/katvealueilla työskentelyn kehittyminen
Uusien paikallisten toimintatapojen sopiminen
Verkostoyhteistyön tehostuminen
Työelämäyhteistyö
Palvelujärjestelmän joustavuuden ja sujuvuuden kehittyminen

3.3. Kyselyn tuloksia

Taustatietoja

Syksyn kyselyyn tuli siis 20 vastausta. Eniten vastaajia oli Keski-Pohjanmaan ammattiopistosta (6 kpl). Ammattiopisto Luovista ja Kokkotyö-säätiöstä oli molemmista 5 vastaajaa. TE-hallinnon edustajia oli 3 kpl.

Telakka-mallia koskevat kysymykset keräsivät suurimman vastaajajoukon (12 kpl). Telakkapajaa ja nuorten palvelujärjestelmää koskeviin osioihin vastasi 7 henkilöä. Valmistuvien opiskelijoiden työllistymisen tuen osalta vastaajien lukumäärä oli 6 kpl.

Telakka-malli

Kyselyn ensimmäinen osio koski Telakka-mallia ja sen osatavoitteita. Vastaajia pyydettiin arvioimaan kehittämis- ja mallinnusprosessin nykytilaa. Kysymys oli suhteellisista arvioista, eri osatavoitteiden edistymistä arvioitiin suhteessa muihin tavoitteisiin.

HOKS-prosessi ja YTO-aineiden opetuksen järjestäminen olivat edenneet parhaiten syksyllä 2020. Opiskelija-arvioinnin ja pedagogisten käytäntöjen kohdalla kehittyminen nähtiin suhteellisesti vähäisimmäksi. Mielenpitojen hajonta oli suurinta Luovilta pyydetyn/saadun tuen kohdalla.

Seuraavaksi kysyttiin arviota Telakka-mallin jatkotyön osalta; mihin tulisi erityisesti kohdistaa kehittämis- ja mallinnusresursseja hankkeen loppukaudella? Vastaajia pyydettiin mainitsemaan 1–4 tärkeintä kohtaa.

Yleisintä kannatusta saivat Luovin ja Kpedun yhteiseen suunnitteluun ja työnjakoon panostaminen. Esimerkiksi YTO-aineiden opetuksen järjestäminen ja HOKS-prosessi olivat puolestaan suhteellisen ”valmiita”, niiden koettiin edistyneen hyvin ja vain 1 vastaaja mainitsi nämä tärkeiksi jatkotyön kohteiksi syksyllä 2020.

Telakkapaja

Telakkapajan osalta nähtiin, että opintojen keskeyttämisriskissä olevien tukeminen oli edistynyt suhteellisen hyvin. Huonoimmin edistyneiksi arvioitiin pitkään työttömänä olleiden nuorten tukeminen ja ohjauksellinen ryhmätoiminta. Työttömien nuorten kohdalla mielipiteiden hajonta oli kaikkein suurinta.

Vaikka keskeyttämisriskissä olevien tukemisen arvioitiin edistyneen suhteellisen hyvin, niin se mainittiin yleisesti myös tärkeäksi jatkokehittämisen ja -mallinnuksen kohteeksi.

Valmistuvien opiskelijoiden työllistymisen tuki

Työllistymisen tukea koskevaan määrälliseen kysymysosoon vastasi 5 henkilöä. Lähes kaikki arvioivat verkostotyön hyödyntämisen edistyneen suhteellisesti parhaiten. Työllistymisen jälkeisen toiminnan (ohjaus työpaikoilla, työnantajien tukeminen) osalta hanketavoitteet olivat edistyneet suhteellisesti heikoiten.

Kehittämis- ja mallinnusresurssien kohdistamistavoiteissa ei ollut kovin suuria eroja. Työllistymisen jälkeiseen ohjaukseen panostaminen erottui kuitenkin hieman muita yleisempänä tavoitteena. Vaikuttaa siltä, että työelämätulkin toimenkuva oli syksyllä 2020 jo suhteellisen selkeästi määritelty.

Nuorten palvelujärjestelmän kehittäminen

Nuorten palvelujärjestelmän kehittämistä koskevaan kysymysosoon vastasi vain 4 henkilöä. Rajapinnoilla ja katvealueilla työskentelyn koettiin kehittyneen suhteellisen hyvin. Työelämäyhteistyön kehittyminen ja uusien paikallisten toimintatapojen sopiminen jakoivat eniten vastaajien mielipiteitä.

Työelämäyhteistyön kehittäminen mainittiin hieman muita useammin tärkeänä painopisteenä.

3.4. Avoimet mielipiteet

Opiskelun tukeminen ja työelämään kiinnittyminen

Syksyn kyselyn lopuksi vastaajilla oli mahdollisuus kertoa mielipiteistään vapaasti omin sanoin. Kysymyksiin vastasi 14 henkilöä. Ensimmäisenä kysyttiin: *Kerro omin sanoin Varustamo-hankkeen tavoitteiden toteutumisen nykytilasta; missä on edetty hyvin ja missä hieman heikommin?*

Avointen mielipiteiden perusteella Varustamo-hanke oli edennyt kokonaisuudessaan hyvin. Myönteiset kommentit koskivat hanketta kokonaisuudessaan tai yksittäisiä toimintatapoja. Telakkamallia voi kuvata hankkeen keskeiseksi uudeksi käytännöksi ja tämä toiminta nähtiin yleisesti hyvänä:

Varustamossa opiskelevia nuoria yhdistää hyvä motivaatio opiskella itselle ammatti, ja toisaalta myös haasteet teoriaopintojen suorittamisessa. Hankkeen perusidea: ytöt pienryhmässä Luovilla ja ammatilliset isossa ryhmässä Kpedu:lla on toimiva konsepti.

Osa myönteisistä kommentista paikallistui opintojen keskeyttämisvaiheen tukeen. Tässä prosessissa Varustamo-hankkeen ja erityisesti Telakkapajan koettiin onnistuneen

Opintojen keskeyttämisriskissä olevien tukeminen / opintojen jatkon tuki: Tässä on edetty hyvin. Suurin osa tähänastisista asiakkaista kuuluu tähän kohderyhmään, ja iso osa asiakkaista on palannut koululle jatkamaan opintojaan. Yhteistyö vastuopettajien, kuraattoreiden, terveydenhoitajien, opinto-ohjaajien sekä muun nuoren verkoston kanssa on erityisen tärkeää. Yhteistyö heidän kanssaan on sujunut hyvin.

Oppilaitosten kanssa tehtävä yhteistyö ja opiskeluun kiinnittäminen sujuivat siis suhteellisen hyvin, mutta työmarkkinoille kiinnittyminen oli usein vaikeampaa. Kohderyhmästä johtuen tämä ei tosin aina ole niin aiheellistakaan:

Ohjattavat (pitkään työttömänä olleet) ovat hyötynet koulutustulkin palvelusta ja opiskelupaikkoja on haettu ja osa on jo aloittanutkin opiskelun. Sen sijaan kohderyhmän osallistujat eivät ole poluttautuneet kovinkaan hyvin työmarkkinoille, koska kohderyhmässä on ollut vain vähän nuoria, jotka ovat halunneet palkkatöihin. Suurella osalla osallistujista ei ole ammatillista koulutusta tai jos on, niin nuorella on aikeita opiskella uuteen ammattiin / vaihtaa alaa

Ohjauksen problematiikka

Varustamo-hanke oli mahdollistanut pitkäkestoisen ohjausprosessin. Tämä nähtiin vahvuutena, ja prosessin jatkuvuuteen haluttiin parempia edellytyksiä.

Ohjaukseen liittyvissä mielipiteissä toistuivat samat asiat kuin kevään 2020 aineistossa. Ryhmäohjaus ja opiskelijoiden sosiaalisten taitojen harjoittaminen nähtiin erittäin tärkeänä, mutta samalla myös ongelmallisena. Korona-aika oli tuonut omat haasteensa tähän. Toisaalta korona lisäsi etäohjauksen toteuttamista ja saattoi toisinaan jopa madaltaa ohjauksen kynnyksiä.

Monella kohderyhmään kuuluvalla on huonoja kokemuksia sosiaalisista tilanteista. Pajallakaan tapahtuva ryhmässä olemisen harjoittelu ei aina onnistu:

Ohjauksellinen ryhmätoiminta: Pienryhmätoimintaa on toteutettu, mutta tässä on vielä kehittämisen tarvetta. Nuorilla on ahdistusta, masennusta ja sosiaalisten tilanteiden pelkoa, mistä syystä he kokevat ryhmässä toimimisen vaikeaksi. Lisäksi koronatilanne tuo omat haasteet toiminnalle, kun pitäisi välttää tiivistä ryhmätoimintaa. Tavoitteena on jatkossa kokeilla mm. ryhmän etävalmennusta nettialustan kautta.

Pienryhmätoiminta nähtiin tärkeäksi myös siitä syystä, että myöhemmin oppilaitoksissa ja työelämässä ryhmätaidot ovat yksi pärjäämisen edellytys

Ryhmätilanteet ovat sensitiivisiä tapahtumia, jotka vaativat ohjaajalta tarkkaa silmää; ohjauksellista tukea olisi hyvä antaa, mutta siinä tarvitaan opiskelijan ja ryhmän tilanteen tunnistamista. Väärin ajoitettu ja kohdistettu ohjaus saatetaan kokea joskus esimerkiksi leimaavana.

Arviointikäytännöt ja YTO-aineet

Arviointikäytännöt nousivat erääksi kehittämiskohteeksi:

Telakka-toimintamallin tavoitteissa on mielestäni onnistuttu hyvin. Suurin huolenaihe/kehittämiskohde mielestäni on arviointikäytänteiden paremmin näkyväksi tekeminen ja yhtenäistäminen sekä kuvaaminen arvioinnin toteutussuunnitelmiin

YTO-aineiden opetuksen järjestämiseen oltiin pääosin tyytyväisiä. Telakka-mallin peruskonsepti toimi hyvin ja se koettiin suhteellisen selkeäksi mallintaa. YTO-aineisiin tuli kuitenkin myös kehittämissuhteita. YTOja voitaisiin integroida enemmän työssäoppimiseen ja työsaleihin.

Yhteistyön ja yhteisen kehittämisen haasteet

Melko monet vastaajat kertoivat yhteistyön, yhteisen kehittämisen ja suunnittelun haasteista. Esimerkiksi Telakka-malli edellyttää hyvää työnjakoa Luovin ja Kepdun välillä. Työntekijätasolla tämä näkyy ohjaavan työntekijän, YTO-aineiden opettajan ja ammattiaineiden opettajien välisen yhteistyön tärkeytenä.

3.5. Syksyn 2020 haastattelut

Syyskuussa 2020 tehtiin myös haastatteluja Varustamo-hankkeen toimijoiden keskuudessa. Haastatteluihin osallistuneita henkilöitä (5 kpl) voi luonnehtia hankkeen keskeisiksi avainhenkilöiksi. Organisaatioista olivat mukana Keski-Pohjanmaan ammattiopisto, Ammattiopisto Luovi ja Kokkotyösäätiö.

Haastatteluteemat noudattelivat kyselyn viitekehystä, eli kysyttiin hankkeen edistymisestä eri tavoitteiden suhteen. Lisäksi keskusteltiin hanketoimintaan vaikuttaneista tekijöistä ja kartoitettiin toimintaympäristön muutoksia. Haastattelut tehtiin etänä Teamsin välityksellä, niiden kesto vaihteli puolesta tunnista tuntiin.

Hanke edennyt tavoitteiden mukaisesti

Haastateltavilla oli yhdenmukainen ajatus siitä, että Varustamo-hanke on kokonaisuudessaan edistynyt hyvin ja tavoitteiden mukaisesti. Millään toiminnan osa-alueella (esim. tavoitteet, rahoitus, byrokratia, yhteistyö) ei nähdä erityisiä ongelmia. Erään haastateltavan mukaan; *edennyt ihan ok, jokainen hoitaa omat tontit ja lisäksi on rajapinnoilla tehtävä työ.*

Telakka-malli

Telakka-malliin suhtauduttiin myönteisesti ja optimistisesti. Toiminnan mallintaminen oli edistynyt, ja syksyllä 2020 malli oli jo herättänyt kiinnostusta muiden koulutuksen järjestäjien keskuudessa. Telakka-malli koettiin kiinnostavaksi konseptiksi, jonka kautta erityisoppilaitokset ja yleiset ammatilliset oppilaitokset voisivat päästä kaikkia hyödyttävään yhteistyöhön.

Telakka-mallin osakokonaisuuksista pisimmällä vaikuttivat olevan YTO-aineiden opetuksen järjestäminen sekä HOKS-prosessi. Näihin tavoitteisiin oli saatu luotua suhteellisen hyvät ja toimivat prosessit sekä käytänteet. YTO-aineiden opetus järjestettiin Luovissa ja HOKS-prosessin vahvuudeksi koettiin kolmikantaisuuden hyvä toteutuminen.

Haastattelut toistivat kyselyn havaintoja siitä, että opiskelija-arvioinnin toteuttamisessa on kenties eniten kehitettävää. Arviointia pitäisi yhdenmukaistaa ja arvioinnin työnjakoa kuvata tarkemmin. Haasteeksi tulee Luovin ja Kpedun yhteistyö, ammattiosaamisen arviointi erityisopiskelijoiden mahdollisuuksien ja tarpeiden näkökulmasta sekä toistettavuuden kehittäminen. Toistettavuudella tarkoitetaan sitä, että arvioinnin suunnittelu ja toteuttaminen tulisi olla mallinnettavissa, jotta samoja käytäntöjä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi Luovin muissa koulutusyksiköissä. Tilannetta kuvaa kuin käänteisesti se, että YTO-arvioinnin koettiin toimivan hyvin, koska se oli ”vain” Luovin vastuulla.

Arvioinnin kehittämisen haasteet liittyivät siis yleisiin mallintamisen haasteisiin sekä myös oppilaitosten välisen yhteistyön ja työnjaon kehittämiseen. Yleisesti ottaen Luovin ja Kpedun yhteistyön koettiin toimivan hyvin. Tässä oli kuitenkin edelleen kehittämistä, tunnistettiin rakenteellisia haasteita (esim. ajan käytön hallinta) ja erilaisia ammatti-identiteettiin liittyviä asioita. Luovin puolelta oltiin havaittu, että *konsultointi on herkkää, ei mennä ammatillisten opettajien reviirille ammatilliseen ohjaamiseen.*

Telakka-malli oli siis jo herättänyt kiinnostusta muualla. Yhteistyö säästäisi oppilaitosten resursseja ja koituisi kaikkien hyödyksi. Erityisopiskelijat saisivat uusia vaihtoehtoja ja opinnot olisi mahdollista hoitaa omalla paikkakunnalla. Eräs haastateltava kuvasi asiaa ”win win win” -ajatuksella.

Telakkapaja

Telakkapajan toimintaakin oltiin mallintamassa. Käytännön koettiin toimivan hyvin, paja muodostaa eräänlaisen ohjauskeskuksen organisaatioiden ja palveluiden rajapinnoilla. Tästä sijainnista johtuen pajan toimintaa voi kuvata myös joustavaksi ja eläväksi. Syksyllä 2020 pajan tulevasta roolista oli epäselvyyttä; erilaisia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja on suhteellisen paljon. Ajatuksena on ollut esimerkiksi YTO-aineiden suorittaminen pajalla ja opinnollistamisen kehittäminen.

Tässä raportissa aiemmin mainitut ohjauksellisen ryhmätoiminnan haasteet näkyivät selvimmin juuri Telakkapajalla. Yksilöohjaus toimii hyvin, mutta pajan haluttaisiin toimivan paremmin ryhmänä ja sosiaalisten taitojen vahvistajana.

Koulutus- ja työelämätulkkaukset

Myös koulutus- ja työelämätulkkauksen koettiin edenneen tavoitteiden mukaan. Tulkin työssä tunnistettiin erilaisten kohderyhmien aiheuttamat erilaiset ohjausvaatimukset. Pitkään työttömänä olleet ns. NEET-nuoret tarvitsevat usein pitkäkestoista ohjausta, jossa nuoreen täytyy ensin *tutustua*. Tämä tutustuminen tapahtui yleensä Telakkapajalla. Ohjaus etenee hitaasti, koulutus ja opiskelu ei ole välttämättä niin tärkeää ja elämän muut tekijät vaativat joskus enemmän huomiota. Opinnot juuri keskeyttäneet nuoret ovat usein *hieman helpommin ja nopeammin ohjattavissa*.

Telakkapajan kautta tapahtuva koulutus- ja työelämätulkkaukset oli tarkoitus mallintaa kesäkuuhun 2021 mennessä. Tätä työtä tekee ainakin pajalla työharjoittelua tekevä opiskelija.

Työelämätulkkauksen peruselementit toimivat hyvin Kpedun opiskelijoiden kohdalla. Työllistymisessään erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tilannetta käsitellään monialaisessa työryhmässä. Yhteistyössä suunnitellaan *mitä tehdään, millä aikataululla ja kenen kanssa...* Haastattelujen ja kyselyn perusteella vaikuttaa siltä, että työhön ohjaaminen toimii suhteellisen hyvin työelämän "porteille" saakka. Nuoria ohjattiin ja opastettiin työnhaussa ja esimerkiksi TE-toimistossa asioimisessa. Haasteita tuli kuitenkin todellisen työllistymisen suhteen, eli työelämäyhteistyö ja työllistymisen lisääminen oli vahva kehittämistavoite syksyllä 2020.

Varustamo-hankkeeseen vaikuttaneet ulkoiset tekijät

Nuorten työllistymistä haittasi osaltaan myös korona ja sen seurausvaikutukset. Kevään koronapandemia nousi haastatteluissa muutenkin esille.

Virusta voi luonnehtia Varustamo-hanketta hidastaneeksi ja haitanneeksi tekijäksi. Virus oli osasyynä siihen, että Telakkapajan keskeinen henkilö lomautettiin useaksi kuukaudeksi. Korona aiheutti peruutuksia tapaamisiin, vaikka verkkoyhteistyö ja etäyhteydet toimivat, niin yhteistapaamiset ja

nuorten kohtaaminen vähenivät. Virus vaikutti keväällä myös nuoriin; opiskelijat pelkäsivät virusta ja motivaatio työpaikkojen hakemiseen väheni.

Etäohjaus tavoitti suuren osan nuorista, mutta osa nuorista tarvitsee henkilökohtaista ohjausta. Erään haastateltavan mukaan etäohjaus toimii aiemmin tuttujen nuorten kanssa, ei niinkään uusien. Korona jätti osan nuorista *tauolle koteihin*. Pelkona tietenkin se, että osalle tauosta saattaa tulla pysyvämpi.

Telakkapajalla tunnistettiin jossain määrin se, että pajan profiili ohjaa ajattelemaan hankalien ja vaikeiden asioiden ulkoistamista pajalle. Jos muiden työntekijöiden (esim. ammatilliset opettajat) voimavarat tai osaaminen eivät riittäneet, niin pajalle ohjaaminen saatettiin nähdä helppona ratkaisuna. Tämän ohjausprosessin kulkuun ja tuen tarpeen arviointiin haluttiin saada lisää yhdenmukaisuutta ja selkeyttä.

Ammatillisten oppilaitosten resurssien puute nähtiin syksyllä 2020 kuin ikuisuusongelmana. Opettajilla ei ole aina realistisia mahdollisuuksia toteuttaa hankkeen tai erityisopiskelijoiden tarpeita. Lisäksi ammattiosastojen perinteiden ja ammatti-identiteettien muuttaminen ei tapahdu hetkessä.

Varustamo-hankkeen tavoitteita tukevana asioina mainittiin hyvät yhteistyösuhteet ja verkostot. Kokkolassa on totuttu tekemään yhteistyötä ja tämä perinne näkyy toiminnan helppoutena. Taustalla on *keskusteluhistoria*, kuten eräs haastateltava luonnehti.

Hanketta tukevana asioina mainittiin myös sijaintiin ja tilaratkaisuihin liittyviä asioita. Esimerkiksi Telakkapajalle oli helppo tulla ja Kpedun tiloihin oli saatu oma kotiluokka. Omat hyvät tilat ovat nuorten näkökulmasta usein kuin turvapaikkoja ja tukisatamia, jotka tarjoavat ”hiljaista tukea”; tieto tuen mahdollisuudesta luo turvaa, vaikkei tukea juuri sillä hetkellä tarvitsisikaan. Tämä taustalla oleva hiljainen tuki heijastuu myönteisesti opiskelijan jaksamiseen.

Haastateltavat kuvasivat ulkoisena voimavarana myös sitä, että hankkeen kuluessa oli saatu arvostusta ja hyväksyntää omalle työlle. Sitä myöten tulee työrauhaa ja tukea työhön. Ammatillisen opetuksen puolelta saatu hyväksyntä on välttämätön ehto yhteistyön toimivuudelle, joka puolestaan on toiminnan kehittämisen ja myös mallintamisen ehto.

4. TAUSTA- JA TILASTOTIETOA

4.1. Ammatillisen koulutuksen tila?

Varustamo-hanke on yksi esimerkki hankkeesta, jonka tarpeellisuus ja hyödyllisyys selittyy osin ammatillisen koulutuksen ongelmilla. Hanketoiminta tukee ammatillista koulutusta esimerkiksi opintojen keskeyttämisen vähentämisessä ja tutkinnon jälkeisen työllistymisen lisäämisessä. Hankkeiden asiakkaiksi ohjautuu niitä opiskelijoita, joiden opinnot eivät etene valtaviiran koulutuksessa muiden opiskelijoiden tapaan.

Seuraavaksi haarukoidaan Varustamo-hankkeen ja muiden vastaavien hankkeiden potentiaalisen kohderyhmän suuruutta; kuinka suuri on niiden opiskelijoiden osuus, joiden ammatilliset opinnot eivät etene parhaalla mahdollisella tavalla? Tätä kysymystä tarkastellaan valtakunnallisen Amispalautteen avulla, tuloksista saadaan Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymää koskevia vertailutietoja suhteessa koko maan tilanteeseen.^[4]

Valmistumisvaiheen opiskelijoille tehtävästä päättökyselystä valittiin muutamia keskeisiä kysymyksiä. Opiskelijoiden vastaukset kattavat syksyn 2019 (heinä-joulukuu) ja alkuvuoden 2020 (tammi-maaliskuu). Tuloksia tarkastellaan ammatillisen perustutkinnon suorittavien opiskelijoiden ryhmässä (ei oppisopimuskoulutus, ei näyttötutkinto).

Kuvasta 1 nähdään opiskelijapalautteen jakaumia.

Kuva 1. Opinnot päättävien opiskelijoiden palaute ammatillisista opinnoista (Kpedu ja koko maa)

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän tulokset eivät juurikaan poikkea valtakunnallisista; monin paikoin opiskelijoiden palaute on hieman keskimääräistä parempaa. Varustamo-hankkeen teemojen osalta huomataan, että työpaikkaohjaajien ammattitaidon ja tutkinnon jälkeisiä jatkosuunnitelmia tukevan ohjauksen riittävyyden kysymyksissä Kpedun opiskelijoiden arviot ovat hieman yleisarviota kielteisemmät. Erot eivät kuitenkaan ole merkittäviä.

Selkeästi tyytymättömien opiskelijoiden osuus on jokaisessa kysymyksessä melko alhainen. Jos keskimääräisen arvion ("osin samaa, osin eri mieltä") antaneet huomioidaan, niin kysymyksestä riippuen 19–40 prosenttia ei ole varauksettoman tyytyväinen Kpedussa saamaansa koulutukseen.

Keväällä 2020 alkaneen koronapandemian vaikutukset ulottuivat myös ammatilliseen opiskeluun. Kuvan 1 kysymyksiin tehtiin päivitys ja tuloksia tarkasteltiin syksyn 2020 ja tammikuun 2021 välillä. Tämän perusteella koronan vaikutukset eivät näy opiskelijapalautteessa. Kpedun päättävissä opiskelijoissa on tosin hieman vähemmän erittäin tyytyväisiä opiskelijoita kysymyksissä: *sain riittävästi opetusta ja ohjausta sekä tyytyväisyys työpaikalla tapahtuvaan opiskeluun.*

Varustamo-hankkeen haastattelujen perusteella hankenuorilla on usein vaikeuksia ryhmässä toimimisessa. Opiskelijat vierastavat isoja ryhmiä ja saattavat kokea sosiaalisten tilanteiden pelkoa. Opiskeluyhteisöön sopeutumattomuus ja ulkopuolisuus on usein yhteydessä opintojen keskeyttämisen riskiin.

Amispalautteen ns. aloittavien kyselyssä oleva kysymys: *koen kuuluvani opiskeluyhteisöön* mittaa parhaiten tätä yhteisöllisyyden tai ulkopuolisuuden kokemusta. Kuvassa 2 on tämän kysymyksen vastausjakaumat.

Suurin osa ammatillisen perustutkinnon opiskelijoista kokee kuuluvansa opiskeluyhteisöön. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymässä tilanne on koko maahan verrattuna hieman parempi; joka kymmenes aloittaneista opiskelijoista ei ole kuitenkaan varauksettoman tyytyväinen asiaan.

Yhteiskysymykseenkin tehtiin päivitys koronatilanteen vaikutusten selvittämiseksi. Syksyn 2020 ja tammikuun 2021 välillä ei ole tapahtunut suuria muutoksia.

4.2. Nuorten hyvinvoinnin ongelmat

Varustamo-hankkeen eräänä tavoitteena on tukea niitä valmistumisvaiheen opiskelijoita, jotka ovat vaarassa jäädä työttömäksi tutkinnon suorittamisen jälkeen. Valtakunnallisessa Amispalautteessa valmistuvilta opiskelijoilta kysytään omaa arviota tulevaisuudesta; suurin osa arvelee olevansa työssä tai opiskelevansa. Peruskoulutaustaisista ammatilliseen perustutkintoon valmistuvista opiskelijoista 11 prosenttia ennakoiki kuitenkin jäävänsä työttömäksi. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymässä osuus on hieman alhaisempi (8 %).

Jos valmistuvan opiskelijan oma tulevaisuusarvio on pessimistinen ("työtön"), niin ammatillisesta koulutuksesta annetut arviot ovat kielteisemmät kuin muilla. Tämä kertoo siitä, että työttömäksi jäävät ovat muita tyytymättömiä *koko* ammatilliseen koulutukseen. Tai sitten tulos ilmentää vain sitä, että valmistusvaiheen kielteiset ajatukset heijastuvat yleisasteena kaikkeen. Tarkemmalla analyysillä voitaisiin selvittää sitä, missä asioissa työttömäksi jäävät ovat suhteellisesti ottaen kaikkein eniten tyytymättömiä (muihin valmistuviin verrattuna). Alustavan tarkastelun perusteella yksi eniten erottelava kysymys on: *olen tyytyväinen minulle tarjottuihin mahdollisuuksiin opiskella työpaikalla*. Tulos tukee niitä havaintoja, että opiskelijan työelämsuhteilla ja opintojen aikaisilla työmahdollisuuksilla on suuri merkitys työllistymisen kannalta.^[5]

NEET-nuoret

Varustamo-hankkeen kohderyhmään kuuluu paljon myös ns. NEET-nuoria. Käsite on kansainvälinen (neither in employment nor in education or training") ja sillä tarkoitetaan työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia vailla ammatillista koulutusta olevia nuoria.^[6]

Opetusministeriön katsauksen (<https://minedu.fi/documents>) mukaan työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten aikuisten osuus on laskenut viime vuosina. Vuonna 2015 kun osuus oli

korkeimmillaan, 15,1 prosenttia 20–24-vuotiaista kuului tähän ryhmään. Vuonna 2018 osuus oli laskenut 11,8 prosenttiin. Tämä tarkoittaa, että Suomessa oli noin 38 000 NEET-kategorian 20–24-vuotiasta nuorta vuonna 2018.

Kokkolan tilanteesta saadaan tarkempaa tietoa Sotka.net -tietokannasta (<https://sotkanet.fi/>), tietokannassa käytetään ikäluokittelua 17–24-vuotiaat. Vuosien 2015–18 välillä NEET-nuorten osuus oli Kokkolassa noin 5–6 prosenttia, vuonna 2018 osuus oli 6,3 % (valtakunnallisesti 7,9 %). Miesten ryhmässä osuus oli suurempi kuin naisten; Kokkolan miehistä tähän ryhmään kuului 7,5 % (valtakunnallisesti 9,3 %) ja naisista 5,2 % (valtakunnallisesti 6,4 %).

Tätä raporttia kirjoitettaessa (toukokuu 2021) ei ollut saatavilla tuoreimpia tietoja NEET-nuorten lukumäärästä. Sotka.net -tietokannasta löytyy kuitenkin *nuorisotyöttömien %-osuus 18–24-vuotiaasta työvoimasta*.

Valtakunnallisesti vuonna 2020 työttömien osuus oli 16,7 prosenttia (Kokkolassa 15,2 %). Miesten työttömyys on valtakunnallisesti yleisempää (19,2 %) kuin naisten (14,2 %). Molempien sukupuolten osalta Kokkolan työttömyysluvut ovat hieman alhaisemmat kuin valtakunnan tasolla.

Työttömyys ei yksin selitä eikä kerro nuorten huono-osaisuudesta juuri mitään. Työttömyys on kuitenkin usein yhteydessä muihin hyvinvoinnin ongelmiin.

Tämän selvityksen aineistossa on kuvattu Varustamo-hankkeen kohderyhmän nuorille tyypillisiä ongelmia. Kyselyn avovastausten ja haastatteluiden perusteella ajankohtaisia ongelmia ovat ainakin päihheet, mielenterveyden ongelmat, vaikeudet toimia ryhmässä, sosiaalinen ahdistus ja arkuus sekä koulukiusaaminen. Huumeet ovat tulleet alkoholin tilalle, tämä muutos on nähty nuorisobarometreissä jo usean vuoden ajan.

Selvityksen taustatiedoksi kerättiin indikaattoritietoja, jotka kuvaisivat näitä ongelmia valtakunnallisesti ja etenkin Kokkolassa. Keskeisenä lähteenä käytettiin kouluterveyskyselyn tuloksia. Vastaajaryhminä katsottiin ammatillisten oppilaitosten opiskelijoita ja perusopetuksen 8–9 -luokkalaisia. Jälkimmäinen ryhmä ei kuulu Varustamo-hankkeen tai muiden vastaavien hankkeiden kohderyhmään, mutta perusopetuksen yläluokilta saadut tulokset toimiva tärkeänä ennakkointitietona.

Huumeiden saatavuus

Varustamo-hankkeen haastatteluissa tuli esille huumeiden käytön ja saatavuuden lisääntyminen Kokkolassa. Kouluterveyskyselyn tulokset vahvistavat tämän trendin. Kuvasta 3 nähdään kyselytulokset vuosina 2017 ja 2019.

Kuva 3. Huumeiden saatavuus (Kokkola ja koko maa)

Kaikkien opiskelijaryhmien (perusopetuksen yläluokat, toinen aste) vastauksissa näkyy sama linja; vuonna 2019 saatavuus oli helpompaa kuin vuonna 2017. Kokkolassa muutoksen suuruus on hieman suurempaa kuin maassa keskimäärin.

Kuvan 3 ulkopuolelta voidaan sanoa, että kasvanut helppous näkyy hieman enemmän tyttöjen ryhmässä, etenkin Kokkolan perusopetuksen 8–9 -luokkalaisten keskuudessa osuus on kasvanut suhteessa valtakunnalliseen trendiin.

Huumeiden saannin helppouden arviointi kertoo tietenkin huumeiden saatavuudesta, eli tarjonnasta. Toisaalta tulos kertonee myös kysynnän lisääntymisestä; mitä enemmän huumeille on kysyntää, sitä enemmän selvitetään niiden saatavuutta.

Vaikka huumeiden saannin helpoksi kokevien osuus on hieman kasvanut Kokkolassa, niin omat huumeikokeilut eivät kouluterveyskyselyn perusteella olleet vuonna 2019 valtakunnallisen tason yläpuolella (vertailutietoa vuodelta 2017 ei ole). Koko maan ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista (1–2 vuoden opiskelijat) laittomia huumeita sanoi kokeilleensa noin viidennes, Kokkolassa osuus oli 13 prosenttia. Perusopetuksen yläluokilla kokeilijoiden osuudet ovat alhaisemmat (valtakunnallisesti 8,9 % ja Kokkolassa 6,1 %).

Mielenterveyden ongelmat

Haastattelut ja muu aineisto kertovat nuorten mielenterveysongelmien, etenkin epämääräisen ahdistuksen ja masennuksen lisääntymisestä. Sotka.net-tietokannasta löytyy tieto *depressiolääkkeistä korvausta saaneista 18–24 vuotiaista* (%-osuus vastaavanikäisestä väestöstä). Osuus on hieman kasvanut viimeisten vuosien aikana (5,4 % vuonna 2018 ja 6,1 % vuonna 2020). Kokkolan osalta vastaavat luvut ovat 5,0 % (2018) ja 5,8 % (2020). Koko maan tilastoissa naisten osuus on hieman suurempi (8,7 %) kuin miesten (3,7 %). Sama näkyy myös Kokkolassa.

Kouluterveyskyselyssä kartoitetaan nuorten ahdistuskokemuksia. Tässä selvityksessä tarkasteltiin ahdistuksen lisääntymistä viimeisten vuosien aikana. Tuloksissa on selvä sukupuolten mukainen ero; vuosien 2013–19 välillä naisten ahdistuskokemukset ovat hieman yleistyneet, mutta miesten kohdalla tilanne on pysynyt suunnilleen samana. Kuva 4 keskittää tarkastelun vuoden 2019 kyselyn tuloksiin.

Kuva 4. Kohtainen tai vaikea ahdistuneisuus (Kokkola ja koko maa)

-

Naiset kokevat ahdistusta selvästi yleisemmin kuin miehet. Kokkolan ja koko maan vertailussa ei ole havaittavissa mitään selkeää ja yhdenmukaista eroa. Kpedun opiskelijat kokevat ahdistusta hieman yleisemmin kuin koko maan ammatilliset opiskelijat, mutta tämä selittyy miesten vastauksilla. Perusopetuksen yläluokilla Kokkolan osuudet ovat hieman alhaisemmat kuin maassa keskimäärin.

Yhteisöllisyyden kokemukset

Koulukiusaaminen ei vaikuttaisi olevan Kokkolassa iso ongelma valtakunnalliseen keskiarvoon verrattaessa – jos mittarina käyttää kouluterveyskyselyä. Kiusaaminen ei ole myöskään lisääntynyt viimeisten vuosien aikana. Koko maan perusopetuksen 8–9 luokkalaista 5,5 prosenttia vastasi olevansa *koulukiusattuna vähintään kerran viikossa*. Kokkolassa vastaava osuus oli 3,2 prosenttia. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista 3,6 prosenttia oli kokenut kiusaamista vuonna 2019, Kokkolassa osuus oli 2 prosenttia.

Yhteisöön kuulumisen kokemusta mittaa myös kysymys: *en koe olevani tärkeä osa koulu- tai luokkayhteisöä*. Kouluterveyskyselyn perusteella tämä ulkopuolisuuden kokemus on hieman lisääntynyt vuosien 2017–19 välillä. Perusopetuksen yläluokilla osuus nousi 9,3 prosentista 11,7 prosenttiin. Kokkolan peruskouluissa ulkopuolisuuden kokemukset eivät kuitenkaan ole lisääntyneet vuosien 2017–19 välillä. Ammatillisissa oppilaitoksissa (koko maa) kokemus ei ole yleistynyt viime vuosien aikana, osuus on pysytellyt noin 6 prosentin kieppeillä. Kokkolan opiskelijoilla ulkopuolisuus oli vuonna 2019 hieman yleisempää (8,7 %).^[7]

Perusopetuksen yläluokilla tyttöjen ulkopuolisuus on yleisempää (14,4 % vuonna 2019) kuin poikien (8,9 %). Sama näkyy ammatillisissa oppilaitoksissa (naiset 9,9 % ja miehet 4,6 %).

Oppimisvaikeudet

Peruskoulussa koetut oppimisvaikeudet ovat melko hyvä indikaattori ennakoimaan myöhempiä koulutuksellisia ongelmia ja sitä kautta ne kertovat myös erilaisten tukitoimien tarpeellisuudesta. Oppimisvaikeudet ennakoivat ja kertovat myös Varustamo-hankkeen kaltaisten käytäntöjen tarpeesta.

Kuvassa 5 esitetään oppimisvaikeuksia kokeneiden osuudet vuosien 2017–19 aikana.

Kuva 5. Vaikeuksia oppimistaidoissa (Kokkola ja koko maa)

Oppimisvaikeuksia kokeneiden osuudet ovat olleet hieman kasvussa. Kokkolan tilanne on perusopetuksen yläluokilla aavistuksen parempi kuin maassa keskimäärin. Ammatillisten opiskelijoiden ryhmässä Kpedun opiskelijat kokevat kuitenkin oppimisvaikeuksia yleisemmin kuin opiskelijat keskimäärin. Kuvan 5 ulkopuolelta voidaan sanoa, että tämä näkyy kuitenkin vain miesopiskelijoiden ryhmässä, eli Kpedun naisopiskelijoiden arviot eivät eroa koko maan naisopiskelijoiden arvioista.

Perusopetuksen yläluokilla tytöt kokevat oppimisvaikeuksia selvästi yleisemmin (43,1 %) kuin pojat (31,7 %). Sama sukupuolten välinen ero näkyy myös ammatillisissa oppilaitoksissa; vuonna 2019 noin puolet (49,9 %) naisopiskelijoista koki oppimisvaikeuksia, miesopiskelijoista näin koki vain 28,3 prosenttia.

Oma arvio oppimisvaikeuksista voi tosin kertoa myös oppimiselle asetetuista tavoitteista, mikäli tavoitteet ovat korkealla ja opiskelumotivaatio on kova, niin samat opiskelutaidot voidaan arvioida eri tavalla.

5. HANKKEEN LOPPUSelvitys

5.1. Johdanto

Varustamo-hankkeen selvityksen viimeinen kartoitus tehtiin keväällä 2021 (huhti-toukokuu). Tässä *loppukatsauksessa* summataan hankekauden aikana saadut kokemukset, luodaan tulkinta tavoitteiden saavuttamisesta sekä tarkastellaan hankekäytäntöjen levittämisen ja vakiinnuttamisen tilaa. Lisäksi esitetään kehittämistarpeita Varustamo-hankkeen keskeisten teemojen ja kohderyhmien osalta.

Kuten muissakin selvitysosioissa, loppukatsauksen pääasiallinen aineisto koostuu www-kyselystä ja keskeisille hanketoimijoille tehdyistä haastatteluista.

Loppukatsauksen kyselyä jäsennettiin samojen osatavoitteiden avulla kuin syksyn 2020 kyselyä (kts. luku 3.2.) Kysymys tavoitteiden edistymisestä vaihdettiin kuitenkin kysymykseen, jolla kartoitettiin hyvien käytäntöjen ja mallinnuksen kehittymistä. Lisäksi vastaajia pyydettiin kuvaamaan omin sanoin Varustamo-hankkeen tavoitteiden toteutumista, vakiinnuttamisen ja levittämisen edellytyksiä sekä paikallisia kehittämistarpeita.

Haastatteluissa käsiteltiin samoja teemoja kuin kyselyssä. Lisäksi keskusteltiin hanketta haitanneista ja tukeneista ulkoisista tekijöistä sekä toimintaympäristössä tapahtuneista muutoksista.

5.2. Kevään 2021 kysely

5.2.1. Taustatiedot

Loppukatsauksen kysely käynnistettiin huhtikuussa. Kysely lähetettiin 28 henkilölle (hanketoimijoita ja yhteistyökumppaneita). Määräaikaan 5.5. mennessä vastauksia tuli 21 kpl, eli osallistumisaktiivisuutta voi pitää suhteellisen hyvänä.

Vastaajat olivat pääasiassa Keski-Pohjanmaan ammattiopistosta (13 kpl), Ammattiopisto Luovista oli 6 vastaajaa. Loput 2 vastaajaa edustivat Kokkolan kaupunkia.

Vastaajalla oli mahdollisuus valita oman asiantuntemuksensa perusteella yksi tai useampi hanketeema vastattavaksi. Telakkapajaa ja Telakka-mallia koskeviin osioihin siirtyi kumpaankin 12 vastaajaa, valmistuvien opiskelijoiden työllistymisen tuki (2 kpl) ja nuorten palvelujärjestelmä / koulutustulkki (1 kpl) jäivät suhteellisen vähälle huomiolle. Kaksi vastaajaa osallistui kaikkiin hanketeemoihin.

5.2.2. Hyvien käytäntöjen kehittymisen nykytila

Vastaajille kuvattiin aluksi Varustamo-hankkeen yleisiä tavoitteita, joita ovat toiminnan kehittäminen (uudet käytännöt, muutos jne.) ja mallintaminen (prosessikuvaus, ohjeistus, toistettavuuden varmistaminen jne.). Hyvät mallit tulisi myöhemmin myös levittää ja vakiinnuttaa. Hyvien käytäntöjen kehittämisen mainittiin olevan jatkuva prosessi, joka jatkuu myös yksittäisen hankkeen päättymisen jälkeen.

Tämä ”kehittämisjatkumon” ajatus kehysti ja taustoitti siis kyselyn konkreettisia kysymyksiä. Seuraavaksi vastaajia pyydettiin arvioimaan nykytilannetta hyvien käytäntöjen ja toiminnan mallintamisen osalta; *missä osatavoitteissa on päästy suhteellisesti pisimmälle ja missä kehitystyö on edelleen kesken?*

Telakka-malli

Telakka-mallia koskevat arvioinnit näkyvät kuvassa 6.

Kuva 6. Telakka-malliin liittyvien hyvien käytäntöjen kehittyminen

Kuvan 6 vastaukset ovat keskiarvon mukaisessa järjestyksessä; paras keskiarvo ylimmäisenä. Vastausten keskiarvot vaihtelivat 3,89 ja 4,75 välillä.

HOKS-prosessin sujuvuus ja YTO-aineiden opetuksen järjestäminen erottuvat tässä vertailussa suhteellisesti parhaiten edistyneinä osatavoitteina. Opiskelijavalinnan prosessin kehittäminen ja mallintaminen on puolestaan suhteellisesti eniten alkutekijöissään. Mielipiteiden jakautuminen on melko vähäistä (keskihajonta), esimerkiksi HOKS-prosessin osalta ollaan yksimielisiä.

Telakkapaja

Telakkapajaa koskevat vastaukset näkyvät kuvassa 7.

Kuva 7. Telakkapajaan liittyvien hyvien käytäntöjen kehittyminen

Opintojen keskeyttämisriskissä olevien tukeminen on edistynyt suhteellisesti parhaiten Telakkapajalla. Pitkään työttömänä olleiden nuorten tukeminen on tämän vertailun perusteella heikoiten edistynyt osatavoite. Käytäntöjen kehittymistä ja mallintamista koskevista arvioista on hieman hajontaa; itsenäisen työskentelyn mahdollistuminen / tukeminen jakaa kaikista eniten mielipiteitä.

Valmistuvien opiskelijoiden työllistymisen tuki

Valmistuvien opiskelijoiden työllistymisen tukea koskevaan arviointiosioon vastasi vain 3 henkilöä, joten tuloksista on vaikea sanoa mitään. Teeman osatavoitteet on kuvattu alla:

- Työelämätulkin toimenkuvan kehittäminen
- Työllistymisen tuen tarpeen tunnistaminen
- Työpaikkojen etsiminen ja löytäminen
- Työhön perehdyttäminen
- Työllistymisen jälkeinen ohjaus työpaikoilla
- Työnantajien tukeminen
- Verkostotyön hyödyntäminen

Muutamien vastauksen perusteella voidaan kuitenkin mainita, että verkostoyhteistyön hyödyntämisen kehittyminen on edistynyt suhteellisesti parhaiten. Työelämätulkin toimenkuvan kehittäminen on tässä vertailussa eniten kesken.

Nuorten palvelujärjestelmä / koulutustulkki

Nuorten palvelujärjestelmää ja koulutustulkkia koskeva kysymysosio ei myöskään saanut suurta suosiota. Näihin kysymyksiin vastasi vain 2 henkilöä. Teeman osatavoitteet on kuvattu alla:

- Koulutustulkin toimenkuvan kehittäminen
- Osallistavien toimintamallien kehittäminen
- Organisaatioiden rajapinnoilla/katvealueilla työskentelyn kehittyminen
- Uusien paikallisten toimintatapojen sopiminen
- Verkostoyhteistyön tehostuminen
- Työelämäyhteistyö
- Palvelujärjestelmän joustavuuden ja sujuvuuden kehittyminen

Parin vastauksen perusteella kaikki osatavoitteet ovat edistyneet yhtä hyvin.

Avoimet vastaukset

Määrällisten kysymysosioiden jälkeen vastaajilla oli mahdollisuus kuvata omin sanoin Varustamo-hankkeen tavoitteiden toteutumista ja hyvien käytäntöjen nykytilaa. Tähän osioon vastasi 10 henkilöä.

Muutama vastaaja kommentoi hanketta kokonaisuudessaan ja arvioi tavoitteiden toteutuneen hyvin. Tarkemmissa mielipiteissä korostetaan ensinnäkin hankkeen roolia keskeyttämisriskissä olevien opiskelijoiden tukena:

Opintojen keskeyttämisriskissä olevien opiskelijoiden tukeminen / opintojen jatkon tuki edettiin parhaiten. Telakkapajalle ohjautuneet nuoret olivat pääasiassa tätä kohderyhmää. Tässä nuorten ohjauksessa edettiin parhaiten.

Opintojen keskeytymisen jälkeinen nopea ja joustava jatkopolku: Ne telakkapajan nuoret, jotka keskeyttivät opinnot, saivat moniammatillista ohjausta jatkopoluilleen. Keskeyttämisissä kaikki eivät olleet ns. negatiivista keskeyttämistä. Oli esim. muutto toiselle paikkakunnalle ja opintojen jatkuminen siellä, sekä esim. ammatillisesta koulutuksesta siirtyminen Valma-koulutukseen. Näille nuorille se oli sopivin ratkaisu heidän sen hetkisessä tilanteessaan.

Opintojen keskeyttämisen tuki tapahtuu pääosin Telakkapajalla ja siihen liittyvissä palveluissa (ohjaustoiminta, koulutus- ja työelämätulkkaukset):

Ohjaavan työntekijän (Luotsi) toimenkuvan kehittäminen: Pajan ohjaajan on ollut mahdollista tehdä laajasti yhteistyötä opiskelijoiden moniammatillisen verkoston kanssa, mikä on kehittänyt hänen toimenkuvaansa.

Telakkapajan palvelurakenteessa korostetaan ryhmän toiminnan merkitystä. Ryhmän on hyvä olla pieni, jolloin nuoren ohjaus pystytään järjestämään yksilöllisesti ja omien tarpeiden mukaan:

Pieni ryhmä mahdollisti niiden nuorten, joille ei muutoin löydy sopivaa ympäristöä, intensiivisen tuen. Kun nuoren mielenterveyden tila on akuutimmillaan, tarvitaan erittäin hienovaraisia toimintatapoja eikä iso ryhmä, vaihtuvat tilanteet tai ihmiset tuet tätä.

Itsenäisen työskentelyn tukeminen/mahdollistaminen: Tässä Telakkapaja tarjosi opiskelijoille erittäin hyvät mahdollisuudet. Rauhallinen, matalan kynnyksen paikka, minne oli helppo tulla. Ohjaavalla aikuisella oli heille aikaa.

Varustamo-hankkeen mahdollistama pitkä ohjausprosessi mainitaan useassa vastauksessa:

Pitkäkestoisen ohjausprosessin mahdollistaminen: Hanke on mahdollistanut tämän opiskelijoille, he voivat olla pajalla n. puoli vuotta. Pääasiassa opiskelijat ovatkin olleet pajalla tämän ajan ja saaneet yksilöllistä tukea.

Kuten aiemmissakin katsauksissa (alkuvuosi 2020, syksy 2020) myös kevään 2021 loppuselvityksessä korostetaan yhteistyön kehittymistä ja sujuvuutta eräänä Varustamo-hankkeen tuloksena:

Hyvin edettiin yhteistyökuvion ja toimintamallin selkiinnyttämisessä.

Luovin henkilöstön kanssa on ollut ilo tehdä yhteistyötä opiskelijan kehittymisen eteen. Yhteistyö on ollut mutkatonta ja helppoa kun toimitaan saman katon alla.

Yhteistyö on toiminut todella hyvin ja jouhevasti

5.2.3. Vakiinnuttamisen ja levittämisen edellytykset

Loppukyselyyn osallistuneilta kysyttiin myös sitä, millaisena he näkevät Varustamo-hankkeen toimenpiteiden vakiinnuttamisen ja levittämisen edellytykset. Tässä kysymysosiassa mielipiteitään kertoili 11 vastaajaa.

Telakka-mallille toivotaan jatkoa Kokkolassa ja ainakin kyselyhetkellä (huhtikuu 2021) mallin vakiintumiseen suhtauduttiin usein optimistisesti:

Olisi ehdottoman tärkeää, että telakka-toiminta malli jatkuisi, tarvetta on.

Telakkatoimintamallin vakiinnuttaminen on alueella hyvässä mallissa ja vaikuttaa todennäköiseltä, että toimintamalli jää alueelle oppilaitosten välisen yhteistyön menetelmäksi jatkossakin

Telakkatoimintamalli tarpeellista vakiinnuttaa pysyväksi toimintatavaksi, jotta pudokkaat vähenisivät. Oppivelvollisuuden laajentumisen myötä myös tärkeää tarjota opiskelijoille tarpeeksi tukea ja ohjausta.

Telakkamallin lisäksi osa vastaajista kommentoi Varustamo-hanketta kokonaisuutena. Hankkeen kaltaisille käytännöille ja toimintakokonaisuuksille nähdään jatkossakin tarvetta:

Koulutusjärjestelmämme tarvitsee jokaisella asteella tehtävää perustehtävää ja nivelvaiheita tukevia prosesseja. Myös opiskelujen sisällä. Opiskelun ja työelämän välistä linkkiä tulee luoda eri keinoin, jollainen tämä on.

Näen, että tällaiselle kokonaisuudelle on ehdottomasti tarvetta ja tällaisia yhteistyön muotoja tulisi kehittää entisestään joustavoittamaan nuorten opiskelupolkua ja polkua kohti työelämää.

Telakkapajan ja tulkkitoiminnan osalta tulevaisuus oli keväällä 2021 vielä epävarmaa. Tarpeet ja hyödyt on tunnistettu, mutta käytännön toteuttamisen mahdollisuudet eivät ole ainakaan yleisesti tiedossa:

Telakkapaja: tarve pajan jatkumiselle on olemassa, hyödyt on tunnistettu. Mallinnusta on aloitettu, mutta miten ja kuka toteuttaa jatkossa (resurssit?)

Koulutus- ja työelämätulkkaukset: Erilaisissa nivelvaiheissa nuoret ja aikuiset tarvitsevat ohjausta. Tätä pitää jatkaa.

5.2.4. Kehittämistarpeet

Kevään 2021 kyselyn lopuksi vastaajilta kysyttiin kehittämistarpeista ja -teemoista. Tähän osioon osallistui 7 henkilöä.

Resurssitarpeet ja -toiveet ovat yleisiä. Rahan ja työajan lisäksi lisäresursseja ja -panostusta halutaan esimerkiksi Varustamo-hankkeen kaltaisista toimenpiteistä tiedottamiseen ja niiden markkinointiin:

Kaikenlainen yhteistyön lisääminen on tarpeen, niin sosiaalityön, peruskoulujen, ammatillisten oppilaitosten jne välillä, jotta ohjaavat tahot olisivat riittävän tietoisia vaihtoehtoista. Nyt näin ei välttämättä ole. Pitäisi olla resurssia markkinoida ja kontaktoida. Nyt hanketta ei markkinoitu laajemmasti ja opiskelijapaikat oli silti jatkuvasti täynnä. Tämä kuvastaa mielestäni hyvin sitä, että tarvetta tällaiselle kuviolle on.

Kehittämissuunnitelmista ei synny kovin yhdenmukaista linjaa vaan kommentit koskevat hyvin monenlaisia asioita. Alla esitellään mielipiteitä, jotka liittyvät esimerkiksi tarpeiden kartoittamiseen, arvioinnin ja valintakriteereiden tehostamiseen:

Työkyvyn tukeminen osaksi opintoja. Ei ihmisriepuna valmistunut opiskelija, tule pääsemään, saatika pärjäämään työelämässä.

Palveluun ohjautuu vajaakuntoisia nuoria/ nuoria aikuisia, joiden kuntoutuksellisia tarpeita ei ole kartoitettu. Heikon toimintakyvyn taustalla saattaa usein olla oppimisvaikeuksia, neuropsykiatrisia haasteita tms. hoitoa ja kuntoutusta vaativaa.

Opiskelija-arvioinnin osuvuuteen jatkossa hyvä kiinnittää huomiota

Kun kohderyhmänä on opinnoissa erityistä tukea tarvitsevat, opintojen keskeyttämisen uhan alla olevat ja vaikeasti työllistyvät nuoret, olisi valintakriteereitä kirkastettava. Missä järjestyksessä opiskelijat valitaan? Onko etusijalla jo Kpedulla opiskeleva, jonka opinnot ovat vaarassa keskeytyä ilman Varustamo-hankkeeseen siirtymistä, vaiko hakija, joka hakee suoraan peruskoulusta ja tarvitsee erityistä tukea? Tai kenties hakija, joka on ollut pitkään työttömänä ja vailla tutkintokoulutusta jne. Miten nämä pisteytetään valintavaiheessa, siihen ei ole vastausta.

Osa vastaajista kehystää näkemyksensä tulevaisuuden odotuksilla. Kokkolan seudulla on tapahtunut ja tulee tapahtumaan muutoksia, jotka heijastuvat ulkoisina reunaehtoina nuorten palvelujärjestelmän kehittämiseen ja hyvinvoinnin turvaamiseen. Kuntakokeilu, Kokkotyö-säätiön konkurssin heijastusvaikutukset ja oppivelvollisuuden laajentaminen aiheuttanevat muutoksia jatkossa:

Mielenkiintoista nähdä jatkossa millä tavoin esim. TE-palveluiden, kuntien/kaupunkien, yritysten ja eri toimijoiden tiiviimpi yhteistyö kuntakokeilussa hyödyntää työttömien asiakkaiden saamaa palvelua ja auttaa heitä löytämään heille sopivia työllistymis- ja koulutuspolkuja.

Kokkotyö-säätiön konkurssi vaikeuttaa verkostotyötä, tilalle nousee kyllä uusia toimijoita, mutta kenttä on

vielä hieman sekava.

Oppivelvollisuuden laajentaminen haastaa myös.

6. SYVENTÄVÄ JA TIIVISTÄVÄ LOPPUKATSAUS

6.1. Loppuhaastattelut ja hankkeen jatko

Huhtikuussa 2021 tehtiin haastatteluihin osallistui neljä henkilöä. Haastattelut tehtiin etänä Teamsin välityksellä. Haastatteluihin osallistuneita voi luonnehtia Varustamo-hankkeen keskeisiksi toimijoiksi. Näiden haastattelujen tarkoitus oli syventää kyselystä saatavaa tietoa, lisäksi haluttiin päivittää hankkeen tilanne syksyn 2020 havaintoihin verrattuna.

Haastattelujen perusteella hankkeen tavoitteet ovat täyttyneet kokonaisuudessaan hyvin. Tässä raportissa esitellyt selvityksen välikatsausten tulkinnat ja keskeiset teemat pitävät edelleen paikkansa.

Varustamo-hankkeen toiminta jatkuu alkuperäisistä suunnitelmista poiketen vuoden 2021 loppuun. Toiminta jatkuu samoilla käytännöillä kuin aiemminkin, loppukaudella panostetaan myös hankkeen tulosten levittämiseen ja vakiinnuttamiseen.

Keväällä 2021 hanketoimintaan oli mahdollisuus tutustua hankkeen [nettisivuilla](#) ja myös esimerkiksi [Youtube-videon](#) avulla. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän ja Ammattiopisto Luovin yhdessä kehittämään Telakka-malliin oli tehty ohjeistus ja mallinnus pdf-tiedostomuodossa. Ohjeistus löytyy [täältä](#).

6.2. Määrälliset tiedot

Hankkeen määrälliset tiedot saatiin keväällä 2021. Koska Varustamo-hankkeen toiminta jatkuu vuoden 2021 loppuun, niin asiakkaita tulee luonnollisesti vielä lisää. Tätä loppukatsausta tehtäessä hankkeeseen oli osallistunut 90 nuorta asiakasta. Kaikkiaan hanketoimintaan osallistuneita oli ESR-koonnin mukaan 106 kpl.

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän ja Ammattiopisto Luovin yhteiseen Telakka-malliin on osallistunut 13 opiskelijaa. Ryhmän koko on ollut 8 opiskelijaa (1 opiskelija on valmistunut ja 4 ohjautunut muihin palveluihin). Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan opiskelijoita on ollut 1 kpl, pintakäsittely- ja elintarvikealalla on ollut molemmissa 6 opiskelijaa. Keväällä 2021 valmistuu 2 opiskelijaa. Telakka-mallin toimintaa ollaan vakiinnuttamassa ja suunnitelmien mukaan ryhmäkoko olisi jatkossa 12 opiskelijaa.

Telakkapajan toimintaan osallistui aikavälillä 1.3.2019 – 22.4.2021 kaikkiaan 42 henkilöä. Toiminnan päättäneitä oli 31 kpl. Alla on listattu heidän sijoittumistietonsa pajajakson jälkeen:

Telakkapajan päättäneiden jatkosijoittuminen:

- 12 takaisin oman alan ammatillisiin opintoihin
- 2 jatkaa tukitoimien piirissä
- 1 armeijaan
- 1 eronnut koulusta ja työllistynyt
- 5 sairaslomalle
- 1 kuntoutustuelle / määräaikainen työkyvyttömyyseläke
- 1 eronnut ammatillisesta koulutuksesta ja siirtynyt Valmaan
- 1 siirtynyt Valmasta ammatilliseen koulutukseen
- 1 muuttanut toiselle paikkakunnalle (jatkaa opintoja)
- 1 vaihtanut koulutusalaan Kpedussa
- 1 siirtynyt TYP:n palveluihin

- 1 jatkanut valmennuksessa

Koulutus- ja työelämätulkin ohjauksessa on ollut 65 asiakasta (maaliskuun 2021 tilanne). Jatkosijoittumis- ja ohjauspaikat näkyvät kuvassa 8.

Kuva 8. Jatkosijoittuminen tulkin ohjauksesta (kuvan lähde: Tuula Paavola-Ylitalo)

Reilu kolmannes (36 %) on aloittanut opiskelun Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän tutkinto-opiskelijana. Jatko-ohjautumisen kokonaisprosentti menee yli 100 prosentin, koska esimerkiksi koulutukseen hakeutuneissa on myös opiskelun aloittaneita. Kuva kertoo siis maaliskuun 2021 tilanteesta, ohjaukseen tulee lisää asiakkaita loppuvuoden aikana.

6.3. Nuorten asiakkaiden palaute

Varustamo-hankkeen opiskelijapalaute tulee tässä raportissa esiin pääasiassa välillisesti hanketoimijoiden ja yhteistyökumppaneiden kertomana. Keväällä 2020 tehdyissä haastatteluissa oli kuitenkin mukana myös kaksi opiskelijaa. Syksyllä 2020 tehtiin lisäksi www-palautelomake, joka annettiin Telakkapajan ja Telakka-mallin käyttöön. Palautelomakkeen kautta saatiin kolmen nuoren asiakkaan mielipiteet (Telakkapajalta).

Lukumäärä on siis kovin alhainen, eikä tuloksia voi pitää edustavina. Välillisen palautteen, opiskelijahaastattelujen ja www-lomakkeen perusteella nuoret ovat kuitenkin tyytyväisiä toimintaan. Alla on suoria lainauksia nuorten vastauksista:

Olen tyytyväinen tukeen, auttamiseen rauhallisuuteen. sain tehtyä tehtäviä hyvin ja kunnolla.

Telakkapajalla on tosi hyvä tukiverkosto.

Mielestäni ei ole parannettavaa koska kaikki sujui hyvin ja suunnitellusti.

Ainakin siihen olen tyytyväinen, että moni asia mitä ehdotin oli mahdollista tehdä ja siinä kun lähdin pajalle, rohkaistuin monessa asiassa esimerkiksi, että uskalsin lähteä ilman vanhempiakin pois kotoa, koska minulla on sairauteni takia mahdollisuus lähteä taksilla johonkin. Tapasin myös pajalla lapsuuden ystäväni ja koska minulla ei pajalla käymisen aloituksessa oikeastaan ollut kavereita, se oli kiva yllätys.

6.4. Telakka-malli kärkituotteena

Telakka-malli nousee selkeästi esiin Varustamo-hankkeen ”top-tuotteena”. Hanketoimijat kertovat toiminnan olevan jo hyvin mallinnettu ja pilotoitu. Telakka-malli on herättänyt kiinnostusta myös hankkeen ulkopuolella ja sitä on esitelty ammatillisen koulutuksen järjestäjille:

Varustamo-hankkeessa saatiin pilotoitua uudenlainen tapa toteuttaa (vaativan) erityisen tuen koulutusta (telakkatoimintamalli). Pilotointi oli uudisarvoltaan merkittävä, sillä vastaavaa ei ole koskaan aiemmin Suomessa kokeiltu. Laadittu toimintamalli osoitti toimivuutensa ja tarjoaa hyvät mahdollisuudet mallin monistamiseen myös muissa oppilaitoksissa perustoimintana ilman hankkeiden tuomaa apua.

Telakka-malli on ollut myös valtakunnallisen Zoomi-hankkeen vertaisarvioinnin kohteena syksyllä 2020. Tässä arvioinnissa mallia luonnehdittiin muun muassa seuraavasti: *haastaa oppilaitoksen kehittämään omia toimintojaan ja laittaa heidät pohtimaan sitä, miten erityistä tukea opintoihin tarjotaan ja järjestetään.* Mallin toteuttaminen vaatii *selvittämistä, organisointia ja vastuiden jakoa henkilöstön kesken. Lisäksi tarvitaan johdon tukea ja resursseja.*

6.5. Telakkapajan jatko?

Telakkapajan toiminnan jatko oli loppukatsauksen aikaan vielä epävarmaa. Pajatoiminnan organisointi mietitään suhteessa muihin paikallisiin toimijoihin ja vakiintumisen uhkakuvana saattaa olla esimerkiksi se, että uusien hankkeiden katsotaan hoitavan pajan tehtävät. Hankkeisiin on totuttu ja niiden menestys on toisinaan vakiintuneen toiminnan esteenä.

Telakkapajaa pidetään haastattelujen perusteella tarpeellisena ja sille olisi jatkuvaa kysyntää. Kokkotyö-säätiön konkurssi sekoitti tilannetta useiden kuukausien ajaksi. Nykyinen sijainti Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän tiloissa tekee toiminnasta kuin ”läheisempää” ammatilliselle oppilaitokselle (mm. yhteistyö opettajien kanssa on lisääntynyt). Tulevaisuuden kannalta olennaisena pidetään sitä, miten Kpedu näkee pajan tarpeen jatkossa.

Telakkapajan ympärillä käytyä keskustelua kehystävät myös tulevan kuntakoikeilun vaikutukset ja yleisen pajatoiminnan jatko Kokkolan seudulla.

6.6. Hanketoiminnan reunaehdot

Kokkotyö-säätiön konkurssi ja korona olivat keskeisimpiä hanketoimintaan vaikuttaneita reunaehdot vuosien 2020–21 aikana. Helmikuun konkurssin tulkittiin hidastaneen ja haitanneen hankkeen toimintaa noin 2 kuukauden ajan. Konkurssin myötä työstä katosi paljon osaamista ja vanhojen verkostojen tuttuja työntekijöitä; hyvät käytännöt ja rutiinit katosivat, koska ne olivat henkilöiden varassa.

Korona runteli etenkin lähiohjauksen mahdollisuuksia. Loppukatsauksen aikoihin koronan vaikutukset olivat heikkenemässä ja lähiohjausta pystyttiin antamaan enemmän. Haastatteluissa koronan vaikutuksia pohdittiin myös siltä kannalta, että onko korona syrjäyttänyt entisestään osan nuorista? Korona tarjosi hyvän alibin jäädä kotiin ja siten vähensi osin myös työttömyyden sosiaalista leimaa. Koronan jälkeen avainkysymys on se, palaavatko nämä nuoret enää takaisin?

6.7. Nuorten huono-osaisuus ja työttömyyden kierre?

Yksi selvityksen keskeinen tulos on, että Varustamo-hanke tuki opintojen keskeyttämisriskissä olevia opiskelijoita ja antoi uusia koulutusmahdollisuuksia erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille. Tässä mielessä hanke toimi ja onnistui *ammattillista koulutusta kehittävä* hankkeena.

Pitkään työttömänä olleiden nuorten osalta hanketoiminta osoitti enemmän rajallisuuttaan. Nuorten huono-osaisuuden tulkitaan lisääntyneen tai ainakin polarisoituneen, hankkeen resurssit ja voimavarat eivät riitä ongelman mittavaan ratkaisuun. Haastattelujen perusteella työpaikkoja ja työllistymismahdollisuuksia olisi kyllä tarjolla, mutta nuorilla on enenevässä määrin ongelmia, jotka haittaavat työllistymistä. Sosiaalisen rohkeuden puute, omien voimavarojen vähäisyys ja työttömän elämäntilanteeseen ”jumittuminen” nostavat työllistymisen kynnyksiä.

6.8. Uudet kehittämiskohteet

Haastattelujen ja kyselyn perusteella kehittämistarpeet liittyvät ensinnäkin hanketoiminnan havaittuihin puutteisiin. Pitkään työttömänä olleiden ns. NEET-nuorten tilanne nähdään Kokkolan seudulla ongelmallisena ja uusia toimenpiteitä vaativana. Nuorten mielenterveys- ja sosiaalipalveluiden tila on myös eräiden haastateltavien mukaan heikoilla kantimilla.

Kuntouttavien ja ohjauksellisten menetelmien lisäksi tarvittaisiin opiskelua tukevia käytäntöjä. Kuntoutusta ja opiskelua yhdistävien tukitoimien tarve nousi esille etenkin eräissä asiantuntijahaastattelussa. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi oppilaitosten ja kuntoutusta antavien tahojen yhteistyön kehittämistä. Myös työpajatoiminnan kehittäminen sai kannatusta haastatteluissa.

Telakka-mallin osalta kehittämiskohteena voidaan mainita opiskelija-arvioinnin tila. Tähän asiaan kiinnitettiin huomiota jo selvityksen välikatsauksessa syksyllä 2020. Arvioinnin tulisi olla yhtenäistä ja yhteismitallista eri opettajien ja koulutusyksiköiden kesken.

Arvioinnin nykytila ja Telakka-mallin muutkin kehittämishaasteet liittyvät erittäin vahvasti ammatillisen koulutuksen yleiseen tilanteeseen; reformin olosuhteet vaikuttavat yhä edelleen koulutuksen järjestäjiin ja yksittäisiin opettajiinkin. Kärjistäen sanottuna: koko ammatillinen koulutus hakee yhä yhtenäistä laatuaan reformin jälkeen. Tämä yleinen tilanne kehystää myös Varustamo-hankkeen kärkituotteen jatkoa.

Yhden tulkinnan mukaan Varustamo-hanke on ohjannut nuoria hyvin työelämän ”porteille”, mutta loppusijoittuminen ja työllistyminen jää joskus vajaaksi. Valmistuvien opiskelijoiden työllistymisen tuen tehostamisen eräänä yleisratkaisuna on opintojen aikaisen työelämäyhteistyön lisääminen. Opintojen aikaisella (hyvällä) työsuhteella on selvä korrelaatio hyvään työllistymiseen.

Haastatteluissa mietittiin myös työnantajien tukemisen mahdollisuuksia; mitä tukea työnantaja voisi saada valmistuneen työllistäessään? Yhdessä haastattelussa esiteltiin idea perehdyttämisen ja jatkokoulutuksen ”tukipaketista”, jota voisi verrata vaikkapa oppisopimuksen kaltaiseen sopimukseen. Huomattavasti pienemmässä mittakaavassa toki.

Koulutus- ja työelämätulkkaukset ei ollut kovin systemaattisesti mallinnettua keväällä 2021. Tulkin toimenkuvaa pohdittiin kuntakokeilun mahdollisuuksien ja rakenteiden kehystämänä. Kuntakokeilun toivotaan systematisoivan nuorten ohjaus- ja tukityötä. Tulkin toimenkuvaa olisi hyvä koordinoida kuntakokeilun rakenteiden ja nuorten Ohjaamon kanssa. Tässä kolmikantayhteistyössä tulkin vahvuuksia ovat ammatillisen koulutuksen tunteminen ja oppilaitoksen tiloissa toimiminen. Tulkin asiantuntemus koostuu poluttamiseen liittyvästä osaamisesta ja koulutustietoudesta.

^[1] Hankkeessa toimi pitkään myös Kokkotyö-säätiö, mutta säätiö ajautui konkurssiin vuoden 2021 alkupuolella.

^[2] SWOT-analyysissä vastaajia/haastateltavia ohjeistettiin ajattelemaan Varustamo-hanketta organisaationa, tiiminä, henkilöinä, tapahtumina, suunnitelmina jne... (kaikki mikä kuuluu ”meihin”). Lisäksi tuli ajatella ulkoisia asioita, eli hankkeen toimintaympäristöä (”missä me toimimme ja mihin yritämme vaikuttaa”).

^[3] Vastaaja sai valita omaa asiantuntemusta parhaiten vastaavan teeman (Telakka-malli, Telakkapaja, työllistymisen tuki tai nuorten palvelujärjestelmän kehittäminen). Oli myös mahdollista vastata koko Varustamo-hankkeen osalta, eli kaikista teemoista. Kyselyn avoimet kysymykset olivat kaikille samat, eli vastaajat saivat kertoa omin sanoin näkemyksiään.

^[4] Valtakunnallinen Amispalautte otettiin käyttöön 2018. Palautteeseen kuuluvat alkuvaiheen opiskelijoille tarkoitettu alkukysely ja valmistumisvaiheessa tehtävä päättökysely. Lisätietoa löytyy osoitteesta: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ammattillisen-koulutuksen-opiskelijapalaute>.

^[5] Tätä teemaa käsiteltiin muihin lähteisiin nojaten esimerkiksi selvityksessä: Jukka Vehviläinen: Kohti jatko-opintoja ja työelämää –Siirtymät ammatillisen koulutuksen jälkeen. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2020:7.

^[6] NEET-nuorten käsitettä käytetään tässä raportissa sen yleispätevyyden ja tiiviiden vuoksi. Käsitettä voi kuitenkin myös kritisoida; se luo mielikuvaa työttömyydestä ja ulkopuolisuudesta diagnoosia vaativana (yksilöllisenä) ongelmana, kuin sairautena.

^[7] Valtakunnallisessa Amispalautteessa kysytään samaa asiaa kuin käänteisesti: *koen kuuluvani opiskeluyhteisöön*. Tässä raportissa on aiemmin esitetty tulos aloittavien opiskelijoiden kyselystä (vuosi 2019). Tämän perusteella Kpedussa ulkopuolisuus olisi hieman vähäisempää kuin maassa keskimäärin (kts. kuva 2).

